

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutkinnan ja syytetöimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutkinnan ja syytetöimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Lailla pantaisiin täytäntöön rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta tehty puitepäättös. Puitepäättös hyväksyttiin marraskuussa 2009.

Puitepäättös koskee tilanteita, joissa kahdelta tai useammalla Euroopan unionin jäsenvaltiolla on toimivalta käsitellä samaa henkilöä koskevia samoja tosiseikkoja rikosoikeudellisessa menettelyssä. Puitepäättöksen tavoitteena on ehkäistä ja ratkaista toimivaltaristiriitoja ja siten välttää tarpeettomia pääl-

lekkäisiä rikosprosesseja. Puitepäättös sisältää säännöksiä tietojenvaihtomenettelyistä sekä siitä, kuinka jäsenvaltioiden tulisi menetellä sopiakseen parhaiten tapaukseen soveltuvasta oikeuspaikasta.

Laki sisältäisi puitepäättöksessä edellytetyt säännökset Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihto- ja neuvottelumenettelystä. Lisäksi laissa olisivat säännökset siitä, millä edellytyksin esitutkinta tai syytetöimet voitaisiin siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon ja toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Laissa säädettäisiin myös asianosaisten oikeuksista siirtämisestä päätettäessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan puitepäättöksen säännösten mukaisesti 15 päivänä kesäkuuta 2012.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
3 PUITEPÄÄTÖS RIKOSOIKEUDELLISIA MENETTELYJÄ KOSKEVIEN TOIMIVALTARISTIRIITOJEN EHKÄISEMISESTÄ JA RATKAISEMISESTA.....	6
4 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	6
5 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	8
6 ASIAN VALMISTELU.....	8
7 MUITA ASIAAN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	10
1 luku Yleiset säännökset.....	10
2 luku Tietojenvaihto ja suorat neuvottelut.....	11
3 luku Esitutinnan ja syytetoimien siirtäminen toisesta jäsenvaltiosta Suomeen.....	18
4 luku Esitutinnan tai syytetoimien siirtäminen Suomesta toiseen jäsenvaltioon.....	20
5 luku Erinäiset säännökset.....	23
2 PUITEPÄÄTÖKSEN NOJALLA TEHTÄVÄT ILMOITUKSET.....	28
3 VOIMAANTULO.....	28
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	28
LAKIEHDOTUS.....	30
Laki rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.....	30

LIITE: NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS 2009/948/YOS, tehty 30 päivänä marraskuuta 2009, rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esitys sisältää ehdotuksen rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen (2009/948/YOS, jäljempänä *puitepäättös*), kansallisesta täytäntöönpanosta. Puitepäättös hyväksyttiin Euroopan unionin (EU) neuvostossa 30 päivänä marraskuuta 2009. Lisäksi esitys sisältää ehdotuksen koskien esitutkinnan ja syytetoimen siirtämisestä EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Puitepäättös on osa EU:n jäsenvaltioiden välistä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. Se on tehty ennen joulukuun 1 päivänä 2009 voimaan tulleita Lissabonin sopimuksella muutettuja perussopimuksia (jäljempänä *Lissabonin sopimus*), jolloin yhteistyö perustui Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä *unionisopimus*) VI osaston määräyksiin. Unionisopimuksen 34 artiklan mukaan neuvosto voi tehdä puitepäätöksiä jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämistä. Puitepäättös velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättää kansallisten viranomaisten harkittavaksi muodon ja keinot. Puitepäätöksestä ei seuraa välitöntä oikeusvaikutusta ja se pannaan täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä.

Puitepäättös perustuu Tsekin, Puolan, Slovenian, Slovakian tasavaltojen sekä Ruotsin kuningaskunnan ehdotukseen, joka annettiin 20 päivänä tammikuuta 2009. Eurooppa-neuvoston kokouksessa marraskuussa 2004 hyväksyttiin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden lujittamista koskeva Haagin ohjelma (EUVL C 053, 3.3.2005). Ohjelman mukaisesti tulisi kiinnittää huomiota mahdollisuuksiin keskittää syytetoimet rajat ylittävissä monenvälisissä asioissa yhteen jäsenvaltioon syytetoimien tehokkuuden lisäämiseksi. Neuvoston ja komission toimintasuunnitelmassa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden lujittamiseen EU:ssa tähtäävän Haagin ohjelman toteuttamiseksi (EUVL C 198, 12.8.2005) mainitaan ehdotus toimivaltaristiriidoista ja ne bis in idem -periaatteesta. Puitepäättösehdotuksen taustalla on lisäksi komission vihreä kirja toimivaltaristiriidoista ja

ne bis in idem -periaatteen soveltamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä [KOM(2005) 696 lopullinen].

Puitepäättös koskee tilanteita, joissa kahdella tai useammalla EU:n jäsenvaltiolla on toimivalta käsitellä samaa henkilöä koskevia samoja tosiseikkoja rikosoikeudellisessa menettelyssä. Puitepäättös sisältää säännöksiä jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihtoa koskevasta menettelystä mahdollisten toimivaltaristiriitojen ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi. Lisäksi puitepäättös sisältää säännöksiä siitä, kuinka jäsenvaltioiden tulisi menetellä sopiakseen parhaiten soveltuvasta oikeuspaikasta, kun toimivaltaristiriita havaitaan. Jäsenvaltioiden välillä ei ole aikaisemmin tehty sopimusta puitepäätöksessä tarkoitettua yhteistyöstä eikä yhteistyöstä ole tehty muutoinkaan kansainvälisiä sopimuksia.

Esityksessä ehdotetaan, että puitepäättös pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen laki rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutkinnan ja syytetoimen siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Laissa olisivat säännökset puitepäätöksen mukaisesta tietojenvaihto- ja neuvottelumenettelystä. Vaikka puitepäättös ei velvoita jäsenvaltioita sopimaan parhaiten asiaan soveltuvasta oikeuspaikasta, esityksessä ehdotetaan, että laissa olisi säännökset myös esitutkinnan sekä syytetoimien siirtämisestä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen ja Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Säännösten tarkoituksena on selkeyttää lainsäädännöllä siirtämisen edellytyksiä ja menettelyä sekä asianosaisten asemaa siirtämistilanteissa. Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994, jäljempänä *kansainvälinen oikeusapulaki*) säännös syytetoimenpiteisiin ryhtymisestä vieraan valtion viranomaisen tekemän pyynnön perusteella jäisi ennalleen. Mainitulla lailla on saatettu voimaan vuonna 1959 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa tehty eurooppalainen yleissopimus (SopS 30/1981, jäljempänä *vuoden 1959 oikeusapusopimus*). Kansainvälistä oikeusapulakia ja sen kanssa rinnakkain vuoden 1959 oikeusapusopimusta sovellet-

taisiin jatkossa näiltä osin suhteessa EU:n ulkopuolisiin valtioihin.

2 Nykytila

Puitepäätöksen mukainen menettely

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole säännöksiä puitepäätöksen mukaisesta velvollisuudesta ilmoittaa toiselle jäsenvaltiolle vireillä olevasta rikosoikeudellisesta menettelystä eikä vastata toiselta jäsenvaltiolta tulleeseen ilmoitukseen. Suomen lainsäädäntö ei myöskään velvoita neuvottelemaan tai sopimaan toisen valtion toimivaltaisen viranomaisen kanssa käsittelyn keskittämisestä toiseen valtioon, kun samoja tosiasioita koskeva rikosoikeudellinen menettely on vireillä molemmissa valtioissa. Kuten edellä on todettu, EU:n jäsenvaltioiden välillä ei ole aikaisemmin tehty sopimusta puitepäätöksessä tarkoitettusta yhteistyöstä eikä yhteistyöstä ole tehty muutoinkaan kansainvälisiä sopimuksia.

Se, että toisessa valtiossa on vireillä samoja tosiseikkoja koskeva rikosoikeudellinen menettely, ei Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan estä syytteen nostamista Suomessa. Ainoastaan toisessa jäsenvaltiossa annettu lainvoimainen tuomio on rikoslain (39/1889) 1 luvun 13 §:n nojalla este asian käsittelylle Suomessa. Poikkeuksista tähän säädetään saman pykälän 2 momentissa. Vaikka voimassaoleva lainsäädäntö ei siis velvoita ottamaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa vireillä olevaa samoja tosiasioita koskevaa rikosoikeudellista menettelyä, se kuitenkin mahdollistaa tämän. Esitutkinta saadaan voimassa olevan esitutkintalain (449/1987) 4 §:n 2 momentin mukaan jättää toimittamatta, jos viranomaisen sen perusteella, mitä muussa laissa säädetään, jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikoksen syllisen saattamiseksi syytteeseen. Vastaava säännös sisältyy 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tulevan esitutkintalain (805/2011, jäljempänä uusi esitutkintalaki) 3 luvun 9 §:n 2 momenttiin. Säännösten sisältämä viittaus muuhun lainsäädäntöön koskee esimerkiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 8 §:n 1 kohtaa, jossa säännellään tilanteita, joissa syyttäjä voi jät-

tää syytteen nostamatta. Kohdan mukaan näin voidaan menetellä esimerkiksi tilanteissa, joissa oikeudenkäyntiä on pidettävä taroituksettomana ottaen huomioon muun muassa muut seikat. Rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä 79/1989 vp esimerkkeinä muista seikoista mainitaan asianomistajan nimenomainen toivomus, ettei syytettä nostettaisi. Lisäksi esimerkkinä mainitaan tilanne, jossa rikoksen syytteeseenpanon pitkäkö vanhentumisaika on kulunut miltei loppuun ja rikos on sattumanvaraisesti vasta tässä vaiheessa tullut viranomaisen tietoon. Esimerkkinä ei nimenomaisesti mainita tilannetta, jossa samoja tosiseikkoja ja samaa henkilöä koskeva oikeudenkäynti on jo vireillä toisessa jäsenvaltiossa. Estettä ei kuitenkaan olisi sille, että oikeudenkäyntiä voitaisiin oikeudenkäynnissä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:n 1 kohdan mukaisesti pitää taroituksettomana, jos samoja tosiseikkoja ja samaa henkilöä koskeva oikeudenkäynti on jo vireillä toisessa jäsenvaltiossa. Näin ollen syyttäjän voitaisiin siis katsoa voivan jättää Suomessa syyte nostamatta sillä perusteella, että samasta teosta syytetään samaa henkilöä jo toisessa jäsenvaltiossa.

Esitutinnan ja syytetoimien siirto

Puitepäätös sisältää säännökset siitä, miten EU:n jäsenvaltioiden tulisi menetellä sopiaksen asiaan parhaiten soveltuvasta oikeuspaikasta, mutta puitepäätös ei kuitenkaan velvoita jäsenvaltioita sopimaan asiasta. Suomen kansallinen lainsäädäntö ei sisällä säännöksiä esitutinnan siirtämisestä toisesta valtiosta Suomeen tai Suomesta toiseen valtioon. Esitutinnan siirtämistä on kuitenkin pidetty käytännössä mahdollisena, mutta nimenomaista lainsäädäntöä asiasta ei siis ole. Rikosilmoitusten siirtäminen EU:n jäsenvaltioiden välillä on mahdollistettu uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä annetulla neuvoston puitepäätöksellä (2001/220/YOS, jäljempänä *uhripuitepäätös*). Voimassa olevan esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen (575/1988) 2 § sääntelee ilmoituksen siirtoa. Sen 2 momentin mukaan kun asianomistaja ilmoittaa

poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle toisen EU:n jäsenvaltion alueella tehdystä rikoksesta, asianomistajan ilmoitus ja hänen vaatimuksensa on toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka alueella rikos on tehty, jos kysymys on vakavasta rikoksesta tai jos asianomistaja ei ole voinut tehdä ilmoitusta tekopaikan valtiossa. Uuden esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 2 momentti vastaa esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 2 §:n 2 momenttia. Esitutkintalain uudistamisella asetuksen säännös siirrettiin esitutkintalakiin ja samassa yhteydessä momenttia täydennettiin ja muutettiin niin, että se paremmin vastaa uhripuitepäätöksen vastaavaa kohtaa. Uuden esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan, kun asianomistaja ilmoittaa esitutkintaviranomaiselle toisen jäsenvaltion alueella tehdystä rikoksesta, asianomistajan ilmoitus ja hänen vaatimuksensa on toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka alueella rikos on tehty, jos esitutkintaviranomainen ei 1 momentin mukaisesti tutki rikosta. Edellytyksenä toimittamiselle on lisäksi, että asianomistaja ei ole voinut tehdä ilmoitusta ja esittää vaatimuksiaan tekopaikan valtiossa tai että vakavan rikoksen ollessa kysymyksessä hän ei ole halunnut menettellä niin. Rikosilmoituksen siirtomenettely koskee ainoastaan niitä tapauksia, joissa rikos on tapahtunut ulkomailla ja näin ollen menettely eroaa esitutkinnan siirtämisestä.

Kansainvälisen oikeusapulain 19 § sääntele syytetoimenpiteisiin ryhtymistä vieraan valtion viranomaisen tekemän pyynnön perusteella. Sen mukaan vieraan valtion viranomaisen esittämän pyynnön perusteella voidaan Suomessa ryhtyä syytetoimenpiteisiin noudattaen, mitä syytteen nostamisesta Suomen laissa erikseen säädetään. Vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 21 artikla mahdollistaa syytetoimenpiteisiin ryhtymisen toisen sopimusvaltion pyynnöstä tai vastaavanlaisen pyynnön tekemisen Suomesta toiseen sopimusvaltioon. Sen mukaan sopimuspuolen pyyntö syyttämisestä toisen osapuolen tuomioistuimessa on tehtävä asianomaisten oikeusministeriöiden välillä, ellei sopimuspuoli ole antanut yleissopimuksen mukaista (15 artiklan 6 kohta) selitystä. Pynnön vastaanottaneen osapuolen tulee ilmoittaa pynn-

nön esittäneelle osapuolelle tällaisen syyttämispynnön aiheuttamista toimenpiteistä ja lähettää sille jäljennös asiassa annettusta tuomiosta. Edelleen kyseisen artiklan mukaan syyttämispyyntöön on sovellettava 16 artiklan määräyksiä. Kansainvälisen oikeusapulain ja vuoden 1959 oikeusapusopimus soveltamista ei ole rajoitettu EU:n jäsenvaltioiden väliseen yhteistyöhön. Pohjoismaiden ylimpien syyttäjäviranomaisten välillä on tehty vuonna 1972 yhteistyösopimus rikoksen syytteesenpanosta toisessa Pohjoismaassa kuin siinä missä rikos on tehty (jäljempänä *pohjoismainen yhteistyösopimus*). Lisäksi Euroopan neuvostossa on vuonna 1972 tehty yleissopimus rikosasian käsittelyn siirtämisestä (CETS No.:073, jäljempänä *vuoden 1972 yleissopimus*). Suomi ei ole liittynyt yleissopimukseen. Lisäksi EU:ssa tehtiin 3 päivänä heinäkuuta 2009 puitepäättösehdotus rikosoikeudellisten menettelyiden siirtämisestä, mutta puitepäättöä koskevat neuvottelut keskeytyivät Lissabonin sopimuksen tultua voimaan. Koska Suomi ei ole vuoden 1972 yleissopimuksen osapuoli, syytetoimien siirtämiseen liittyvä yhteistyö on tähän asti perustunut ainoastaan mainittuihin kansainväliseen oikeusapulain 19 §:ään sekä vuoden 1959 oikeusapusopimuksen määräyksiin.

Suomen rikoslain soveltamisalasta säädetään rikoslain 1 luvussa. Lähtökohtana on, että Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia (1 §). Luvun säännökset mahdollistavat kuitenkin Suomen lain soveltamisen lukuisissa tilanteissa, joissa epäilty rikos on tehty ulkomailla. Luvun 12 § sisältää säännöksen valtakunnansyyttäjän syytemääräyksestä. Sen 1 momentissa säädetään tilanteista, joissa valtakunnansyyttäjän syytemääräys on tarpeen ja 2 momentissa tilanteista, joissa määräys ei ole tarpeen. Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi annetussa hallituksen esityksessä (HE 222/2010 vp, s. 184) todettiin tavoin virallisella syyttäjällä on tärkeä asema arvioitaessa sitä, käynnistetäänkö ulkomailla tehdyksi epäiltyä rikosta koskeva esitutkinta Suomessa. Tällaisten rikosten tutkinnan käynnistämisen voidaan katsoa kuuluvan uuden esitutkintalain 5 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisen yhteistyövelvoitteen piiriin. Tämä näkökohta korostuu tapauksissa, joissa tarvitaan valta-

kunnansyyttäjän syytemääräys. Vaikka rikoslain 1 luvun 12 § koskee syytteen nostamista, on sillä merkitystä myös esitutkinnan käynnistämisen suhteen. Tarkoituksenmukaista ei ole tutkia asiaa, jossa syytemääräystä ei kuitenkaan tulisi antamaan.

3 Puitepäätös rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta

Puitepäätöksen 1 luku (artiklat 1—4) sisältää säännökset yleisistä periaatteista, kuten puitepäätöksen tavoitteesta, sen kohteesta ja soveltamisalasta, puitepäätöksessä käytetyistä määritelmistä ja toimivaltaiten viranomaisten määrittelemisestä. Puitepäätöksen 2 luku (artiklat 5—9) sisältää tietojenvaihtoa koskevat säännökset. Luvussa säännellään yhteydenottovelvoitteesta, vastausvelvollisuudesta sekä niistä viestintävälineistä, joita yhteydenpidossa on käytettävä. Lisäksi luvussa säännellään sekä yhteydenottopyynnössä että vastauksessa annettavista vähimmäistiedoista. Puitepäätöksen 3 luku (artiklat 10—13) sisältää suoria neuvotteluita koskevat säännökset. Luvussa säännellään velvollisuudesta aloittaa suorat neuvottelut sekä siitä menettelystä, jota tulee noudattaa yhteisymmärryksen pääsemiseksi. Lisäksi luvussa säännellään yhteistyöstä Eurojustin kanssa sekä velvollisuudesta ilmoittaa menettelyjen lopputuloksesta toiselle jäsenvaltiolle. Puitepäätöksen 4 luku (artiklat 14—18) sisältää loppumääräykset, kuten kieliä koskevan säännöksen sekä säännöksen puitepäätöksen suhteesta muihin oikeudellisiin järjestelyihin. Lisäksi luku sisältää vakiosäännökset puitepäätöksen täytäntöönpanosta, kertomuksesta ja voimaantulosta. Tarkemmin puitepäätöksen sisältöä on selostettu yksityiskohtaisissa perusteluissa.

4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on panna puitepäätös Suomessa kansallisesti täytäntöön. Puitepäätös pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen laki rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja rat-

kaisemisesta sekä esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Vaikka puitepäätös ei velvoita jäsenvaltioita sopimaan rikosasian keskittämistä yhteen jäsenvaltioon, esityksessä ehdotetaan, että laissa olisi säännökset myös esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä EU:n jäsenvaltioiden välillä. Puitepäätöksessä edellytettyä neuvotteluvollisuutta ja sen tarkoitusta silmällä pitäen on tärkeää, että lainsäädännössä määritellään ne edellytykset, joiden täytyessä Suomen viranomaiset voivat suostua siihen, että Suomessa vireillä olevan rikosasian tutkinta tai syytetoimet siirretään toiseen jäsenvaltioon ja päinvastoin. Asianosaisten oikeusturvan voidaan katsoa edellyttävän, että heidän oikeudestaan tulla kuulluksi ja hakea muutosta siirtämisasiassa tehtyyn ratkaisuun sekä rikoksesta epäillyn tai syytetyn oikeudesta puolustajaan siirtoaasiaa käsiteltäessä säädetään laissa.

Viime vuosina pantaessa täytäntöön rikosoikeudellista yhteistyötä koskevia puitepäätöksiä on käytetty niin sanottua sekamuotoista täytäntöönpanotapaa. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan PeVL 50/2006 vp ja PeVL 23/2007 vp hyväksynyt tietyin reunaehdoin tällaisen täytäntöönpanotekniikan. Nyt kyseessä olevan puitepäätöksen säännöksiä voitaisiin pitää riittävän yksityiskohteisina ja tarkkoina sovellettavaksi sellaisenaan ja puitepäätöksen voitaisiin myös muutoin katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat edellytykset puitepäätösten täytäntöönpanolle sekamuotoisilla täytäntöönpanolaeilla. Kuitenkin, koska jäljempänä selostetuina tavoin esityksessä ehdotetaan puitepäätöksen sisältämiä velvoitteita laajempia säännöksiä esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä, on tarkoituksenmukaista, että puitepäätös pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen asiasisältöinen laki.

Esityksen tavoitteena on ehkäistä toimivaltaristiriitilanteita eli tilanteita, joissa kahdella tai useammalla jäsenvaltiolla on toimivalta käsitellä samaa henkilöä koskevia samoja tosiseikkoja rikosoikeudellisessa menettelyssä. Kansainvälisen rikosoikeuden ja kansainvälistä rikosoikeudellista toimivaltaa koskevan perusperiaatteen mukaisesti rikoksesta epäiltyä ei saisi syyttää useammin kuin

kerran samasta rikoksesta (ne bis in idem –periaate). Tämä tarkoittaa sitä, että sellaisen teon johdosta, josta jo on annettu lopullinen päätös jossain jäsenvaltiossa, ei saisi enää nostaa syytettä toiseen kertaan toisessa jäsenvaltiossa. Esityksellä pyritäänkin edesauttamaan ne bis in idem –periaatteen toteutumista siten, että jos useassa jäsenvaltiossa olisi samanaikaisesti vireillä samaa asiaa koskeva menettely, olisi mahdollista valita ainoastaan yksi jäsenvaltio käsittelemään asiaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi myös sitä, että menettelyt muissa jäsenvaltioissa vähintään keskeytyisivät.

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole puitepäätöksen mukaisia säännöksiä ilmoitus- ja vastausvelvollisuudesta toimivaltaristiriitatilanteissa eikä myöskään neuvotteluvollisuudesta. Näin ollen esityksessä ehdotetaan uusia puitepäätöksen mukaisia velvoitteita koskevia menettelysäännöksiä. Puitepäätöksessä säännelty ilmoittamismenettely koskee tilanteita, joissa yhdessä jäsenvaltiossa ilmenee perusteltu syy olettaa, että toisessa jäsenvaltiossa on meneillään samoja henkilöitä ja tosiseikkoja koskeva rikosprosessi. Tällöin ensin mainitun jäsenvaltion tulee ottaa yhteyttä asianomaiseen toiseen jäsenvaltioon ja tämän jäsenvaltion tulee vastata yhteydenottopyynnön tehneelle jäsenvaltiolle sen selvittämiseksi, onko viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa käynnissä päällekkäinen rikosoikeudellinen menettely. Neuvottelumenettelyyn olisi ryhdyttävä, kun havaitaan, että jäsenvaltioissa on käynnissä päällekkäiset rikosoikeudelliset menettelyt. Puitepäätöksessä säännellään, miten jäsenvaltioiden tulisi menetellä sopiakseen parhaiten soveltuvasta oikeuspaikasta, mutta puitepäätös ei sisällä velvoitetta sopia soveltuvasta oikeuspaikasta.

Edellä selostetuvin tavoin Suomen kansallinen lainsäädäntö ei sisällä säännöksiä esitutkinnan siirtämisestä. Lisäksi syytetoimien siirtämistä koskevaa sääntelyä voidaan pitää varsin yleisenä ja suppeana. Kuten edellä on todettu, puitepäätös sisältää menettelyä koskevat säännökset siitä, miten jäsenvaltioiden tulisi menetellä sopiakseen parhaiten soveltuvasta oikeuspaikasta, mutta puitepäätös ei siis velvoita jäsenvaltioita sopimaan asiasta. Jotta puitepäätöksen edellyttämissä neuvotte-

luissa toimivaltaisilla viranomaisilla olisi mahdollisuus myös sopia parhaiten soveltuvasta oikeuspaikasta ja näin ollen puitepäätöksen mukainen neuvotteluvollisuus olisi ylipäänsä käytännössä järkevästi toteutettavissa, on tarkoituksenmukaista sisällyttää kansalliseen lakiin tarkemmat säännökset myös esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä toisesta jäsenvaltiossa Suomeen sekä Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Tämän seurauksena toimivaltaisella viranomaisella olisi mahdollisuus sopia menettelyn siirtämisestä puitepäätöksen mukaisissa neuvotteluissa. Lisäksi rikosasian asianosaisten kannalta voidaan pitää hyvänä, ettei rikosasian käsittely kohtuuttomasti viivästy vaan rikosasia siirretään, jos siirtämisen edellytykset täyttyvät. Mainitun perusteella, tässä esityksessä on pidetty tarkoituksenmukaisena, että ehdotettuun lakiin sisällytetään myös esitutkinnan ja syytetoimien siirtämistä koskevat yksityiskohtaiset menettelylliset säännökset. Käytännössä esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisen edellytyksenä olisi, että asianomainen toinen jäsenvaltio suostuu ottamaan rikosasian käsiteltäväksi. Velvollisuutta pyytää esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä toiseen jäsenvaltioon tai velvollisuutta rikosoikeudellisen menettelyn vastaanottamiselle ei jäsenvaltioilla olisi. Ehdotuksen mukaan rikoksesta epäillylle tai syytetylle sekä mahdolliselle rikosasian asianomistajalle varattaisiin tilaisuus tulla kuulluksi, mutta heidän suostumustaan esitutkinnan tai syytetoimien siirtämiseen ei vaadittaisi. Esitutkinnan ja syytetoimien siirtämistä koskevin osin esityksessä ehdotetaan lisäksi säännöksiä myös rikoksesta epäillyn tai syytetyksen oikeudesta avustajaan ja puolustajaan sekä oikeudesta hakea muutosta päätökseen, jonka mukaisesti esitutkinta tai syytetoimi on siirretty Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisesta jäsenvaltiossa Suomeen. Kansainvälisen oikeusapulain säännökset syytetoimenpiteisiin ryhtymisestä vieraan valtion viranomaisen tekemän pyynnön perusteella jäisivät ennalleen.

Ehdotetun lain olisi määrä tulla voimaan puitepäätöksen kansallisen täytäntöönpanoajan päättyessä kesäkuussa 2012. Puitepäätöksen säännökset tulisivat Suomen viranomaisten sovellettavaksi vasta, kun esityksessä tarkoitettu laki tulee voimaan. Vaik-

ka puitepäätöksessä ei tätä nimenomaisesti todeta, puitepäätöksen soveltaminen käytännössä edellyttää, että myös yksi tai useampi asianomainen jäsenvaltio on pannut puitepäätöksen täytäntöön.

5 Esityksen vaikutukset

Puitepäätöksen tavoitteena on ehkäistä ja ratkaista toimivaltaristiriitoja ja siten välttää tarpeettomia päällekkäisiä rikosprosesseja. Lainsäädännöllä helpotettaisiin tämän tavoitteen toteutumista. Samalla edistettäisiin rikosasioiden nopeaa ja tehokasta käsittelyä, mikä säästäisi viranomaisten resursseja ja parantaisi yksilön oikeusturvaa. Rikosasioiden nopeaa ja tehokasta käsittelyä edistäisivät myös esitutkinnan ja syytetoimien siirtämistä koskevat säännökset. Siirtämisen mahdollistaminen yleisesti jo esitutkintavaiheessa lisäisi kustannustehokkuutta sekä esitutkintatoimessa että koko oikeushallinnossa. Esitutkinnan ja syytetoimien siirtämistä koskevilla säännöksillä edistettäisiin lisäksi rikosvastuun toteutumista rikoksesta epäillyn tai syytetyn kotivaltiossa tai valtiossa, jonka alueella rikos enimmäkseen tehtiin.

Puitepäätöksen mukaisen neuvottelumenettelyn tarkempaa käytännön kulkua ei puitepäätösehdotuksessa säännellä, joten se voisi tapahtua vapaamuotoisesti teknisen yhteyden välityksellä siten, ettei Suomen viranomaisen esimerkiksi tarvitsisi matkustaa toiseen jäsenvaltioon. Menettely itsessään ei näin ollen vaatisi merkittäviä taloudellisia lisäresursseja. Menettelyn voidaan kuitenkin olettaa lisäävän tapauksia, joissa rikosasia siirretään Suomeen käsiteltäväksi ja asian käsittely päätetään Suomessa. Tästä tulisi asian käsittelystä aiheutuvia kustannuksia Suomessa. Toisaalta menettelyn voidaan olettaa myös lisäävän sellaisia tapauksia, joissa rikosasia siirretään kokonaan toiseen jäsenvaltioon loppuun käsiteltäväksi. Tämä puolestaan vähentäisi asian käsittelystä aiheutuvia kustannuksia Suomessa.

Esitutkinnan siirtämisen osalta vuosien 2008—2011 välisenä aikana on Suomesta siirretty ulkomaille yhteensä kolmetoista tutkintaa. Syytetoimia koskevien siirtojen osalta vuosien 2009—2011 välisenä aikana on Suomesta siirretty ulkomaille yhteensä neljä jut-

tua. Tämä viimeksi mainittu määrä perustuu oikeusministeriön ylläpitämään tilastointiin, joka on osin päällekkäinen valtakunnansyyttäjänviraston tekemän tilastoinnin kanssa. Vastaavasti esitutkinnan siirtämisen osalta vuosien 2008—2011 välisenä aikana on ulkomailta Suomeen siirretty yhteensä kuusi tutkintaa. Syytetoimia koskevien siirtojen osalta vuosien 2009—2011 välisenä aikana on ulkomailta Suomeen siirretty yhteensä 21 juttua. Myös tämä viimeksi mainittu määrä perustuu oikeusministeriön ylläpitämään tilastointiin ja edellä todetuin tavoin eri viranomaisten pitämässä tilastoissa saattaa olla päällekkäisyyttä. Sekä Suomesta ulkomaille siirrettävien juttujen että ulkomailta Suomeen siirrettävien juttujen määrän voidaan arvioida olevan muutamia kymmeniä vuosittain.

Edellä esitetty huomioon ottaen voidaan todeta, että esityksellä ei ole sanottavia taloudellisia vaikutuksia. Sovellettavia tapauksia on jo nykyään vähän, eikä ole odotettavissa, että niiden määrä tulisi merkittävästi lisääntymään ehdotetun lainsäädännön voimaantulon seurauksena. Lisäksi on huomiotava, ettei Suomi ole ainoastaan esitutkintaa ja syytetoimia vastaanottava valtio vaan Suomi voi myös pyytää menettelyn siirtämistä Suomesta toiseen valtioon. Lisäksi esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisessä koskeva yhteistyö on harkinnanvaraista.

6 Asian valmistelu

Puitepäätöksen valmisteluvaiheessa valtioneuvosto on lähettänyt eduskunnalle kirjelmän U 6/2009 vp sekä täydentäviä tietoja asian käsittelystä EU:ssa. Lakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon 3/2009 vp. Kuten edellä on todettu, puitepäätösehdotuksen taustalla on komission vihreä kirja toimivaltaristiriidoista ja ne bis in idem -periaatteen soveltamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä. Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle vihreää kirjaa koskevan kirjelmän E 134/2005 vp.

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Ennen esityksen valmistelun aloittamista asiasta on pyydetty lausuntoa sisäasiainministeriöltä ja valtakunnansyyttäjänvirastolta. Molemmat lausunnonantajat suhtautuivat myönteisesti siihen, että esitutkinnan ja syytetoimien

mien siirtämistä Suomen ja muiden jäsenvaltioiden välillä säädellään tarkemmin.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot yhteensä 17 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa esitysluonnoksesta lausunto. Lausuntoja saatiin yhteensä kaksitoista. Lausunnoissa kannatettiin puitepäätöksen täytäntöönpanoa sekä sitä, että esitutkinnan ja syytetoimien siirtämistä Suomen ja EU:n jäsenvaltioiden välillä säännellään tarkemmin. Esitys on valmisteltu esitysluonnoksen ja lausuntojen pohjalta virkatyönä oi-

keusministeriössä ja se on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

7 Muita asiaan vaikuttavia seikkoja

Uusi esitutkintalaki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Tämä esitys on laadittu siten, että nyt ehdotettava laki on sisällöllisesti linjassa uusien esitutkintalain säännösten kanssa. Laki voi tulla voimaan ennen uuden esitutkintalain voimaantuloa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala ja suhde muuhun lain-säädäntöön.* Pykälä sisältäisi lain soveltamisalaa koskevan säännöksen. Pykälän 1 momentin mukaan laissa säädettäisiin Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välisestä yhteistyöstä rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi. Momentin mukainen soveltamisalaa koskeva säännös perustuu puitepäätöksen 2 artiklaan. Sen 2 kohta sisältää puitepäätöksen soveltamisalaa koskevan poikkeuksen, jonka mukaan puitepäätöstä ei sovelleta menettelyihin, jotka kuuluvat EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16 päivänä joulukuuta 2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (jäljempänä *täytäntöönpanoasetus*) 5 ja 13 artiklan soveltamisalaan. Puitepäätöksen soveltamisalasta on näin ollen suljettu pois mainitut EU:n kilpailuoikeudelliset menettelyt. Perustamissopimuksen 81 artikla sisältää säännöksen yritysten kilpailua vääristävästä yhteistyöstä ja 82 artikla yrityksen määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä. Kyseisiä asiakokonaisuuksia koskevat säännökset sisältyvät Lissabonin sopimuksen 101 ja 102 artiklaan. Täytäntöönpanoasetus sisältää säännökset mainittujen artikloiden soveltamista koskevista menettelysäännöksistä. Täytäntöönpanoasetuksen 5 artikla sisältää säännöksen jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten toimivallasta sovellettaessa perustamissopimuksen 81 ja 82 artikloita. Sen mukaan kilpailuviranomainen voi tehdä muun muassa sakkoja, uhkasakkoja tai muiden seuraamusten määräämistä koskevia päätöksiä. Asetuksen 13 artikla sisältää säännöksen perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklojen mukaisen menettelyn keskeyttämisestä tai lopettamisesta. Näissä tilanteissa ei siis sovellettaisi puitepäätöksen mukaista menettelyä. EU:n kilpailuoikeudelliset menettelyt suljettiin puitepäätöksen soveltamisalasta, jotta puitepäätöksen ja täytäntöönpanoasetuksen säännök-

set eivät olisi toistensa kanssa päällekkäiset. Suomessa täytäntöönpanoasetuksen kanssa samaan aikaan voimaan tullut laki kilpailunrajoituksista (318/2004) on korvattu 1 päivänä marraskuuta 2011 voimaantulleella kilpailulainilla (948/2011). Markkinaoikeus voi Kilpailuviraston esityksestä määrätä muun muassa kilpailulain mukaisen seuraamusmaksun (12 §). Kilpailuvirasto voi myös asettaa kilpailulain mukaan uhkasakon, jonka tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus (46 §). Suomessa kilpailunrajoituksia ei ole rikosoikeudellisesti sanktioitu. Suomen järjestelmässä kyseiset täytäntöönpanoasetuksen säännösten mukaiset menettelyt eivät näin ollen ole rikosoikeudellisia. Kilpailunrajoituksista lähinnä tarjouskartellit voivat kuitenkin tulla arvioitavaksi myös rikoslain 36 luvun petossäännösten nojalla. Oikeuskäytännöstä ei kuitenkaan löydy esimerkkejä kilpailunrajoitustapauksista, joissa syyte olisi nostettu tai rangaistus tuomittu (HE 88/2010 vp, s. 8). Jos kysymys on muusta kuin täytäntöönpanoasetuksen mukaisesta menettelystä eli muulla perusteella rikosoikeudellisesta menettelystä, puitepäätöksen mukainen menettely kuitenkin soveltuisi. Edellä mainitut täytäntöönpanoasetuksen mukaiset menettelyt eivät siis sisältyisi puitepäätöksen soveltamisalaan eikä puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesta soveltamisalan rajauksesta ei ole tarpeen säätää laissa. Ehdotettu laki koskisi muutoinkin ainoastaan sellaisia menettelyjä, jotka Suomessa olisivat rikosoikeudellisia.

Pykälän 2 momentin mukaan laissa säädettäisiin lisäksi esitutinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välillä. Yleisperusteluissa selostettiin tavoin tässä esityksessä on katsottu taroituksenmukaiseksi säätää tarkemmat menettelylliset säännökset esitutinnan ja syytetoimien siirtämisestä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Tämä on tarpeellista erityisesti siksi, jotta puitepäätöksen sisältämä neuvotteluvollisuus toimivaltaisten viranomaisten välillä voitaisiin järkevällä tavalla toteuttaa ja näin ollen saavuttaa neuvotteluissa mahdollisesti

myös sopivaa oikeuspaikkaa koskeva yhteisymmärrys.

Ehdotetun lain soveltamisala olisi rajattu Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden väliseen toimivaltariiriitojen ehkäisemistä ja ratkaisemista koskevaan yhteistyöhön sekä esitutinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevaan menettelyyn. Lakia sovellettaisiin näin ollen EU:n jäsenvaltioiden välisissä tilanteissa. Kansainvälisen oikeusapulain säännös syytetoimenpiteisiin ryhtymisestä vieraan valtion tekemän pyynnön perusteella jäisi voimaan. Kansainvälisen oikeusapulain tai vuoden 1959 oikeusapusopimuksen soveltamisalaa ei ole rajoitettu EU:n jäsenvaltioiden väliseen yhteistyöhön. Kansainvälistä oikeusapulakia ja sen kanssa rinnakkain vuoden 1959 oikeusapusopimusta sovellettaisiin jatkossa suhteessa EU:n ulkopuolisiin valtioihin.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen lain suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Sen mukaan laissa säädetyn lisäksi olisi voimassa, mitä erikseen säädetään tai Suomea sitovissa kansainvälisissä velvoitteissa määrätään. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä rikosasioissa koskevaa lainsäädäntöä. Tältä osin huomioon otettava säännös olisi myös uuden esitutkintalain 5 luvun 3 §:n mukainen säännös yhteistyövelvollisuudesta esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä. Lisäksi lain 2 luvun perusteluissa todettiin tavoin henkilötietoja koskevassa tietojenvaihdossa olisi noudatettava poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta tehtyä neuvoston puitepäätöstä 2008/977/YOS.

2 §. Rinnakkaiset menettelyt. Pykälä sisältäisi puitepäätöksessä käytetyn rinnakkaisia menettelyitä koskevan määritelmän. Pykälän mukaan rinnakkaisilla menettelyillä tarkoitettaisiin oikeudenkäyntiä edeltävässä tai oikeudenkäyntivaiheessa kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa vireillä olevia rikosoikeudellisia menettelyitä. Tällaisen menettelyn tulisi koskea samaa epäiltyä tai syytettyä ja ainakin osittain samoja tosiseikkoja. Käytännössä toimivaltariiriitatilanteita saattaisi esiintyä esimerkiksi laajoissa rajat ylittävissä talousrikosasioissa tai huumausainerikosten yhteydessä.

2 luku **Tietojenvaihto ja suorat neuvottelut**

3 §. Toimivaltaiset viranomaiset. Lain 2 luku koskisi puitepäätöksen sääntelemiä tilanteita eli jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihto- ja neuvottelumenettelyä toimivaltariiriitatilanteissa. Pykälässä säädettäisiin niistä viranomaisista, jotka olisivat Suomessa toimivaltaisia puitepäätöksen mukaisissa tilanteissa. Sen 1 momentin mukaan lain 2 luvussa säänneltyjä tehtäviä olisivat Suomessa toimivaltaisia hoitamaan asianomaiseen rikosasiaan määrätty syyttäjä tai sen tutkinnanjohtaja. Tutkinnanjohtajalla tarkoitettaisiin asianomaisessa rikosasiassa toimivaa virkamiestä, jolla olisi tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, tullissa tai rajavartiolaitoksessa. Momentin mukainen tutkinnanjohtaja voisi olla myös asianomaisessa rikosasiassa toimiva virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisintehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain (1251/1995) mukaisesti. Pykälän 1 momentti perustuisi puitepäätöksen 3 artiklan b kohtaan sekä 4 artiklaan. Puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohta velvoittaa jäsenvaltioita määrittämään toimivaltaiset viranomaiset tavalla, joka edistää viranomaisten välistä suoraa yhteydenpitoa. Puitepäätöksen 3 artiklan b kohta sisältää toimivaltaista viranomaista koskevan määritelmän. Sen mukaan toimivaltaisella viranomaisella tarkoitetaan oikeusviranomaista tai muuta viranomaista, joka on jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti toimivaltainen toteuttamaan puitepäätöksen mukaisia menettelyitä koskevat toimet. Näin ollen puitepäätös sallii myös muun kuin oikeusviranomaisen nimeämisen toimivaltaiseksi viranomaiseksi, jos viranomaisella on vastaavaa toimivaltaa kansallisen lainsäädännön mukaan. Oikeusviranomaisen nimeäminen toimivaltaiseksi viranomaiseksi vastaisi yleisesti rikosoikeudellista yhteistyötä koskevissa puitepäätöksissä ja niiden täytäntöönpanolaeissa omaksuttuja ratkaisuja. Puitepäätös sääntelee kuitenkin ainoastaan jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille asetetusta velvollisuudesta ottaa yhteyttä toisen jäsenvaltion toimivaltaiseen viranomaiseen mahdollisessa toimivaltariiriitatilan-

teessa ja tämän viranomaisen velvollisuudesta vastata sille toimitettuun yhteydenotto-pyyntöön. Lisäksi puitepäätös sisältää velvoitteen aloittaa neuvottelut sopivan oikeuspaikan löytämiseksi. Puitepäätös ei kuitenkaan sisällä velvollisuutta sopia oikeuspaikasta. Käytännössä puitepäätöksen mukaisissa tilanteissa kysymys olisi joko esitutkin-nassa tai syyteharkinnassa olevasta rikosasiasta. Näin ollen tässä esityksessä on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että puitepäätöksen mukaisesta yhteydenpidosta Suomessa huolehtisi syyttäjä tai tutkinnanjohtaja. Pääsäännön mukaan tutkinnanjohtajana on voimassa olevan esitutkintalain 14 §:n mukaan pakko-keinolain (450/87) 1 luvun 6 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Vastaava säännös sisältyy uuden esitutkintalain 2 luvun 2 §:ään, jossa viitataan uuden pakkokei-nolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ään, joka pää-
osin vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Käy-
tännössä syyttäjä huolehtisi yhteydenpidosta toiseen jäsenvaltioon silloin, kun rikosasia olisi syyteharkinnassa ja tutkinnanjohtaja silloin, kun asia ei olisi vielä edennyt syytehar-kintaan. Estettä ei olisi myöskään sille, että rikosasiaan jo esitutkinnan alkuvaiheessa nimetty syyttäjä toimisi yhteydenpitoviranomaisena. Esitutkintaviranomaisen ja syyttä-jän välinen yhteistyövelvoite korostuu kansainvälisliityntäisten rikosasioiden käsittelyssä. On siten perusteltua, että sääntely olisi riittävän joustavaa, jotta yhteydenpitoviranomaiseksi voitaisiin nimetä joko syyttäjä tai tutkinnanjohtaja, tai jos se esimerkiksi käsi-teltävän tapauksen laajuuden vuoksi olisi tar-koituksenmukaista, molemmat. Tämän ratkaisun on katsottu olevan parhaiten linjassa puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisen suoraa yhteydenpitoa koskevan velvoitteen kanssa. Toimivaltaisesta viranomaisesta koskien esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen säädettäisiin lain 11 §:ssä ja Suomesta toiseen jäsenvalti-oon lain 14 §:ssä.

Lain 2 luvussa säännellyn yhteydenpidon ja neuvotteluiden toimivuus käytännössä edellyttää tiivistä yhteydenpitoa kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välillä. Pykä-län 1 momentissa säädettäisiin tämän vuoksi toimivaltaisten viranomaisten välisestä tiedo-tusvelvollisuudesta. Sen mukaan syyttäjän

olisi ilmoitettava toimivaltaiselle tutkinnan-johtajalle vastaanottamastaan tai tekemästään yhteydenotto-pyyntöstä. Tutkinnanjohtajan olisi tehtävä vastaava ilmoitus toimivaltaiselle syyttäjälle. Syyttäjän esitutkintaviranomai-selle toimittamilla tiedoilla saattaa olla merkitystä Suomessa tutkittavana olevassa ri-kosasiassa. Tilanteessa, jossa syyttäjään ote-taan yhteyttä toisen jäsenvaltion toimivaltai-sen viranomaisen toimesta rinnakkaisen me-nettelyn tiedustelemiseksi, voi tällaisella toi-sesta jäsenvaltiosta saadulla yhteydenotto-pyyntöllä ja sen sisältämillä tiedoilla olla merkitystä esitutkintaviranomaisen toimin-taan ja mahdollisesti Suomessa käynnissä olevan esitutkinnan kannalta. Tällaisilla tie-doilla on merkitystä myös arvioidessa sitä, tulisiko esitutkinta siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon, jolloin tutkinnanjohtaja tekee asiassa esityksen syyttäjälle. Tiedoilla saattaa olla merkitystä myös siirrettäessä esitutkinta toisesta jäsenvaltiosta Suomeen, jolloin tut-kinnanjohtaja tekee asiassa lopullisen pää-töksen. Esitutkintaviranomaisen syyttäjälle toimittamista tiedoista saattaa olla hyötyä sen arvioimisessa, olisiko asiassa mahdollisesti myöhemmin konkretisoituvat syytetoimet siirrettävissä Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Saaman-sa tiedon perusteella syyttäjän olisi mahdol-lista arvioida näin ollen sitä, tulisiko hänen olla yhteydessä asianomaiseen jäsenvaltioon selvittääkseen edellytyksiä rikosoikeudellisen menettelyn siirtämiseksi. Yleisperusteluissa todetuin tavoin syyttäjällä on lisäksi tärkeä asema arvioitaessa sitä, käynnistetäänkö ul-komailla tehdyksi epäiltyä rikosta koskeva esitutkinta Suomessa. Tällaisten rikosten tut-kinnan käynnistämisen katsotaan kuuluvan uuden esitutkintalain 5 luvun 3 §:n 1 momen-tin mukaisen yhteistyövelvoitteen piiriin. Vi-ranomaisten välisellä yhteistyövelvoitteella on merkitystä myös tilanteessa, jossa rikos-oikeudellista menettelyä ollaan siirtämässä Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Mainituista syistä ehdotettu viranomaisten välinen tiedo-tusvelvollisuus on katsottu tarpeelliseksi. Vastaavantyyppinen velvollisuus sisältyy eu-rooppalaista todisteiden luovuttamismääräys-tä koskevan täytäntönpäätöslain (729/2010) 6 §:ään.

Pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa asianomaiseen rikosasiaan ei Suomessa ole määrätty syyttäjää tai sillä ei ole tutkinnanjohtajaa. Tällainen tilanne olisi kyseessä esimerkiksi silloin, kun asianomaista rikosasiaa ei ole Suomessa vireillä. On mahdollista, että toisen jäsenvaltion tekemä yhteydenottopyyntö perustuu ainoastaan oletukseen siitä, että Suomessa on vireillä rinnakkainen menettely, mutta esitutkintaa ei Suomessa ylipäänsä ole tai sitä ei ole täällä vielä käynnistetty. Ehdotuksen mukaan tällaisessa tilanteessa valtakunnansyyttäjänvirasto ja keskusrikospoliisi olisivat toimivaltaisia hoitamaan luvussa säänneltyjä tehtäviä. Ehdotuksella on haluttu pitää toimivaltaisten viranomaisten lukumäärä mahdollisimman vähäisenä, jotta järjestelmä olisi mahdollisimman yksinkertainen muiden jäsenvaltioiden viranomaisille. Jos yhteydenottopyyntö koskee esimerkiksi tullin tai rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluvaa rikosta, tulisi yhteydenottopyynnön vastaanottaneen viranomaisen varmistaa se, että nämä esitutkintaviranomaiset saavat tiedon yhteydenottopyynnöstä. Valtakunnansyyttäjänviraston ja keskusrikospoliisin olisi mahdollista myös siirtää asia tällaisessa tilanteessa tullin rikostorjunnalle tai rajavartiolaitokselle, jotta nämä viranomaiset voisivat vastata saapuneeseen yhteydenottopyyntöön ja hoitaa lain 8 §:n mukaiset neuvottelut toimivaltaansa kuuluvissa tilanteissa.

Pykälän 1 momentin mukaista tiedotusvelvollisuutta vastaavasti valtakunnansyyttäjänviraston olisi 2 momentin mukaan ilmoitettava keskusrikospoliisille vastaanottamastaan yhteydenottopyynnöstä. Keskusrikospoliisin olisi niin ikään tehtävä vastaava ilmoitus valtakunnansyyttäjänvirastolle. Kuten 1 momentin perusteluissa on todettu, yhteydenpidon ja neuvotteluiden toimivuus käytännössä edellyttää tiivistä yhteydenpitoa kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välillä. Myös tässä momentissa ehdotetulla tietojen toimittamisvelvollisuudella pyritään parantamaan puitepäätöksen mukaisen menettelyn käytännön toimivuutta ja tiedon kulkua toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Suomi antaisi pykälän 1 ja 2 momentteja vastaavan puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdan

mukaisen ilmoituksen toimivaltaisista viranomaisista.

Puitepäätöksen 4 artiklan 3 kohta mahdollistaa keskusviranomaisen nimeämisen, jos jäsenvaltion sisäinen rakenne tätä edellyttää. Suomen järjestelmän ei voida katsoa edellyttävän sitä, että puitepäätöksen mukaisten yhteydenottopyyntöjen lähettämisestä tai vastaanottamisesta huolehtisi keskusviranomaisen. Suomen järjestelmän ei myöskään voida katsoa varsinaisesti edellyttävän keskusviranomaisen nimeämistä puitepäätöksen mukaisessa neuvottelumenettelyssä avustamisessa. Pykälän 3 momentissa kuitenkin säädettäisiin valtakunnansyyttäjänviraston ja keskusrikospoliisin avustavasta roolista. Sen mukaan näiden tahojen tehtävänä olisi avustaa toimivaltaista viranomaista luvussa säännellyssä yhteydenpidossa. Lisäksi valtakunnansyyttäjänviraston ja keskusrikospoliisin tehtävänä olisi avustaa toisen jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen löytymiseksi. Valtakunnansyyttäjänvirastolla ja keskusrikospoliisilla olisi näin ollen kansallisia toimivaltaisia viranomaisia avustava rooli. Valtakunnansyyttäjänvirasto ja keskusrikospoliisi voisivat esimerkiksi auttaa toimivaltaista viranomaista toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen selvittämisessä. Näillä tahoilla olisi myös toisen jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia avustava rooli. Tämä on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, koska toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tiedossa ei välttämättä ole asianomaiseen rikosasiaan Suomessa määrätty syyttäjä tai sen tutkinnanjohtaja. Tällaisessa tilanteessa toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen voisi siis olla yhteydessä valtakunnansyyttäjänvirastoon tai keskusrikospoliisiin toimivaltaisen viranomaisen selvittämiseksi. Pykälän 2 momenttia vastaavasti myös 3 momentin mukaisten viranomaisten lukumäärä on tarkoituksenmukaista pitää mahdollisimman vähäisenä, jotta järjestelmä olisi mahdollisimman yksinkertainen. Toimivaltaisten viranomaisten olisi kuitenkin huolehdittava asianmukaisesta koordinaatiosta esimerkiksi tullin rikostorjunnan ja rajavartiolaitoksen kanssa niiden toimivaltaan kuuluvissa tilanteissa. Suomi tekisi momenttia vastaavan il-

moituksen, joka perustuisi puitepäätöksen 4 artiklan 3 kohtaan.

Puitepäätöksen 5 artiklan 2 kohta sisältää säännöksen tilanteesta, jossa se viranomaisen, johon olisi otettava yhteyttä, ei ole toimivaltaisen viranomaisen tiedossa. Tällöin toimivaltaisen viranomaisen on suoritettava kaikki tarpeelliset tiedustelut saadakseen toimivaltaisen viranomaisen yksityiskohtaiset tiedot. Asiaa tulisi tiedustella myös Euroopan oikeudellisen verkoston yhteispisteen välityksellä. Kuten edellä on todettu, valtakunnansyyttäjänvirasto ja keskusrikospoliisi toimisivat sekä Suomen että muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia avustavana tahona ja nämä viranomaiset auttaisivat toimivaltaisia viranomaisia selvittämään toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen. Puitepäätöksen 5 artiklan 2 kohdasta ei ole tarpeen säännellä lailla.

4 §. Yhteydenottovelvollisuus ja yhteydenottopyynnön sisältö. Pykälässä säädettäisiin yhteydenottovelvollisuudesta mahdollisessa toimivaltariititilanteesta sekä yhteydenottopyynnön sisällöstä. Pykälä perustuisi puitepäätöksen 5 ja 8 artikloihin, joista ensiksi mainitussa säädetään puitepäätöksen mukaisesta yhteydenottovelvollisuudesta ja 8 artiklassa pyynnössä annettavista vähimmäistiedoista. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltaisen viranomaisen tulisi ottaa yhteyttä toisen jäsenvaltion toimivaltaiseen viranomaiseen, jos toimivaltaisella viranomaisella on perusteltu syy olettaa, että asianomaisessa toisessa jäsenvaltiossa on vireillä rinnakkainen menettely. Puitepäätös ei sisällä tarkempaa säännöstä siitä, kuinka pitkällä rikosoikeudellisen menettelyn tulee kansallisesti olla, jotta yhteydenottovelvollisuus syntyy. Puitepäätöksen 5 artiklan mukaan yhteydenottovelvollisuus syntyy silloin, kun toimivaltaisella viranomaisella on perusteltu syy olettaa, että toisessa jäsenvaltiossa on vireillä rinnakkaisia menettelyjä. Näin ollen pykälän mukainen yhteydenottovelvollisuus voisi konkretisoitua myös varhaisessa vaiheessa prosessia. Yhteydenottopyynnön tarkoituksena olisi selvittää se, onko toisessa jäsenvaltiossa vireillä rinnakkainen menettely ja se, tulisiko lain 8 §:ssä tarkoitetut neuvottelut aloittaa. Neuvottelut voitaisiin 1 momentin mukaan aloittaa ilman yhteydenottomenette-

lyä, jos toimivaltainen viranomaisen on saanut tiedon rinnakkaisesta menettelystä jo muulla tavoin. Käytännössä rikosasiaan määrätyle syyttäjälle tai sen tutkinnanjohtajalle voisi aiheutua perusteltu syy olettaa, että toisessa jäsenvaltiossa on vireillä rinnakkainen menettely, esimerkiksi rikoksesta epäillyn tai syytetyn oman ilmoituksen perusteella.

Pykälän 2 momentissa olisi lista niistä tiedoista, jotka yhteydenottopyyntöön olisi sisällytettävä. Sen mukaan pyyntöön olisi sisällytettävä toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot, kuvaus pyynnön kohteena olevan rikosoikeudellisen menettelyn tosiseikoista ja olosuhteista, rikoksesta epäillyn tai syytetyn sekä mahdollisten asianomistajien nimi ja muut tunnistetiedot ja rikosoikeudellisen menettelyn käsittelyvaihe sekä tieto siitä, onko rikoksesta epäilty tai syytetty pidätettynä tai vangittuna. Nämä tiedot olisi aina sisällytettävä yhteydenottopyyntöön. Lista vastaisi puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdan mukaista listaa. Puitepäätöksen 8 artiklan 2 kohdan mukaan viranomaisen voi toimittaa myös asian kannalta merkityksellisiä lisätietoja. Esimerkkinä kohdassa mainitaan asiassa esiin tulleet vaikeudet. Tämän johdosta momentin sisältämässä listassa mainittaisiin myös mahdolliset muut tarpeelliset tiedot. Tällaisten muiden tietojen toimittaminen olisi siis toimivaltaisen viranomaisen harkinnassa.

5 §. Velvollisuus vastata yhteydenottopyyntöön ja vastauksen sisältö. Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta vastata yhteydenottopyyntöön sekä vastauksen sisällöstä. Pykälä perustuisi puitepäätöksen 6 artiklan 1 ja 3 kohtiin sekä 9 artiklaan. Puitepäätöksen 6 artiklassa säädetään vastausvelvollisuudesta ja 9 artiklassa vastauksessa annettavista vähimmäistiedoista. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi vastattava toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään yhteydenottopyyntöön. Näin ollen, jos toimivaltainen viranomaisen Suomessa olisi vastaanottanut puitepäätöksen 5 artiklaan perustuvan yhteydenoton, olisi sen vastattava yhteydenottopyynnön toimittaneelle viranomaiselle. Siitä määräajasta, jonka kuluessa vastaus olisi annettava, säädettäisiin 6 §:ssä. Pykälän 1 momentti perustuu puitepäätöksen 6 artiklan 1 kohtaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa yhteydenottopyyntö on toimitettu muulle kuin toimivaltaiselle viranomaiselle. Tällöin tämän viranomaisen tulisi toimittaa pyyntö sille viranomaiselle, joka olisi toimivaltainen asianomaisessa tapauksessa. Tämä tulisi tehdä viipymättä. Saman viranomaisen tulisi myös ilmoittaa yhteydenottopyynnön siirtämisestä yhteydenottopyynnön lähittäneelle toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Säännös perustuu puitepäätöksen 6 artiklan 3 kohtaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yhteydenottopyyntöön annettavan vastauksen sisällöstä. Sen mukaan vastaukseen olisi sisällytettävä tieto siitä, onko Suomessa vireillä rinnakkaisia menettelyitä. Käytännössä kysymyksessä olisi tieto siitä, onko samaa asiaa koskeva tutkinta Suomessa vireillä esitutkinnaissa, syyteharkinnassa tai oikeudenkäyntivaiheessa. Mainitut tiedot on saatavilla poliisiasiain tietojärjestelmästä Patjasta sekä syyttäjän asiankäsittelyjärjestelmästä Sakarista. Jos rinnakkaisia menettelyjä on vireillä, olisi vastaukseen sisällytettävä lisäksi toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot sekä tieto rikosoikeudellisen menettelyn käsittelyvaiheesta tai siitä, että asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Vastaukseen voitaisiin sisällyttää myös muita asiaankuuluvia tietoja. Esimerkkinä muista asiaan kuuluvista tiedoista voidaan mainita tieto siitä, että rikoksesta epäilty tai syytetty on vangittuna. Säännös perustuu puitepäätöksen 9 artiklaan.

6 §. Määräaika vastauksen antamiseen. Pykälässä säädettäisiin lain 5 §:ssä säädetyn vastauksen antamiseen soveltuvista määräajoista. Pykälän säännökset perustuvat puitepäätöksen 6 artiklan 1 ja 2 kohtiin. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi vastattava 5 §:n mukaisesti toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään yhteydenottopyyntöön tämän ilmoittamassa määräajassa. Määräajan asettaminen olisi näin ollen yhteydenottopyynnön tehneen viranomaisen harkinnassa. Määräajan tulisi olla puitepäätöksen mukaan kohtuullinen. Edelleen 1 momentin mukaan, jos toimivaltainen viranomainen ei voi vastata yhteydenottopyyntöön määräajassa, olisi sen viipymättä ilmoitettava toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle syyt siihen

sekä määräaika, jonka kuluessa pyyntöön vastataan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen ei ole ilmoittanut määräaika vastauksen antamiselle. Tällöin yhteydenottopyyntöön tulisi vastata viipymättä.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen tilanteesta, jossa rikoksesta epäilty tai syytetty on vangittuna. Tällöin yhteydenottopyyntöön, jonka kohteena oleva rikoksesta epäilty tai syytetty on vangittuna, tulisi vastata kiireellisesti.

7 §. Viestintävälineet. Pykälässä säädettäisiin niistä viestintävälineistä, joita lain 4 ja 5 §:n mukaisissa tilanteissa tulisi käyttää. Toimivaltaisen viranomaisen olisi pykälän mukaan käytettävä kirjallista tai sähköistä viestiä tai muuta tapaa, josta voidaan esittää kirjallinen todiste. Säännös perustuu puitepäätöksen 7 artiklaan, jonka mukaan toimivaltaisten viranomaisten on käytettävä viestinnässään mitä tahansa välinettä, josta voidaan esittää kirjallinen todiste. Säännöksen sisältö vastaa pääosin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003, jäljempänä *EU-luovuttamislaki*) 14 §:n 2 momentin sekä omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain (540/2005, jäljempänä *EU-jäädyttämislaki*) 6 §:n 1 momentin ja 20 §:n 2 momentin sisältöä.

8 §. Neuvotteluvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin puitepäätöksen 10 artiklan mukaisesta velvollisuudesta aloittaa suorat neuvottelut. Pykälän 1 momentin mukaan, jos rinnakkaisia menettelyitä on vireillä toisessa jäsenvaltiossa, toimivaltaisen viranomaisen olisi aloitettava neuvottelut kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen kanssa esitutkinnan tai syytetoimien siirtämiseksi toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai päinvastoin eli Suomesta toiseen jäsenvaltioon taikka rikosoikeudellisen menettelyn järjestämiseksi muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin myös lain 3 ja 4 lukuihin, joissa säädettäisiin esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisen edellytyksistä. Neuvottelumenettelyn tavoitteena olisi näin ollen arvioida sitä, onko rikosasian kä-

sittelyn keskittäminen johonkin jäsenvaltioon mahdollista tai, onko rikosoikeudellinen menettely järjestettävissä muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Tavoitteena on näin ollen toimivaltariididan ehkäisemistä koskevan ratkaisun saavuttaminen. Neuvottelumenettelyssä on mahdollista päätyä käytännössä rikosasian käsittelyn keskittämistä koskevaan ratkaisuun eli ratkaisuun, jolla rikosasia päätetään siirtää toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Lisäksi menettelyssä on mahdollista päätyä ratkaisuun, jonka mukaan rikosasian keskittäminen yhteen jäsenvaltioon ei ole mahdollista. On myös mahdollista, että neuvotteluissa päädytään muuhun tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun, jolla rikosoikeudellinen menettely olisi järjestettävissä. Neuvottelumenettelyssä on mahdollista sopia esimerkiksi siitä, että osa asiasta käsitellään tiettyssä jäsenvaltiossa ja osa toisessa jäsenvaltiossa. Edelleen on mahdollista, että rinnakkainen menettely on viireillä useammassa kuin kahdessa jäsenvaltiossa ja tällöin on mahdollista sopia asian käsittelyn keskittämisestä yhteen jäsenvaltioon tai osaan asianomaisista jäsenvaltioista. Neuvottelumenettelyssä on mahdollista sopia myös muista toimenpiteistä, kuten esimerkiksi asian viemisestä Eurojustin käsiteltäväksi. Yleisperusteluissa todettiin tavoin puitte päätös ei velvoita siihen, että asianomaiseen rikosasiaan soveltuvasta oikeuspaikasta sovittaisiin toimivaltaiten viranomaisten välillä, mutta tässä esityksessä on katsottu tarpeelliseksi säätää myös esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä, jotta pykälän mukaisissa neuvotteluissa olisi mahdollista saavuttaa järjevä ratkaisu. Toimivaltaiten viranomaisten säädettäisiin lain 3 §:ssä, jossa säädettäisiin myös kansallisten toimivaltaiten viranomaisten välisestä tiedotusvelvollisuudesta. Toimivaltaiten viranomaisten välisellä yhteistyövelvoitteella on korostettu asema pykälän mukaisessa neuvottelumenettelyssä. Selvä on, että samaa asiaa koskevia neuvotteluita voi käydä ainoastaan yksi toimivaltainen viranomainen. Pykälän 1 momentti perustuu puitte päätöksen 10 artiklan 1 kohtaan sekä johdanto-osan kappaleeseen 4.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisuudesta, joka koskee neuvotteluiden aikana toteutettuja toimenpiteitä. Sen

mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi ilmoitettava toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle neuvotteluiden aikana rikosoikeudellisessa menettelyssä toteutetuista merkittävistä toimenpiteistä. Tällaisilla toimenpiteillä tarkoitettaisiin näin ollen toimenpiteitä, joita asiassa on tehty ennen kuin esitutkinnan tai syytetoiminen siirtämisestä on sovittu tai, kun on sovittu siitä, ettei rikosasian käsittelyä keskitetä mihinkään jäsenvaltioon. Toimenpiteillä tarkoitettaisiin puitte päätöksen mukaisesti merkittäviä prosessuaalisia toimenpiteitä, kuten esimerkiksi tietoa siitä, että rikoksesta epäilty tai syytetty on ollut vangittuna neuvotteluiden aikana tai häneen on kohdistettu pakkokeinoja. Pykälän 2 momentti perustuu puitte päätöksen 10 artiklan 2 kohtaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaisten tietojen toimittamisesta, joita toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on neuvotteluiden kuluessa pyytänyt. Sen mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi toimitettava neuvotteluiden aikana toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle sen pyytämät tiedot, jos tietojen toimittamisella ei vaaranneta kansallista turvallisuutta tai henkilöiden turvallisuutta. Näillä tiedoilla tarkoitettaisiin 2 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi toimitettavia tietoja. Momentin mukainen velvollisuus olisi puitte päätöksen mukaisesti silloin, kun se olisi kohtuullisesti mahdollista. Pykälän 3 momentti perustuu puitte päätöksen 10 artiklan 3 kohtaan.

9 §. *Yhteisymmärrykseen pääsemiseksi noudatettava menettely.* Pykälä sisältäisi säännökset yhteisymmärrykseen pääsemiseksi noudatettavasta menettelystä. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännöksen tilanteesta, jossa toimivaltaiset viranomaiset eivät ole päässeet 8 §:ssä tarkoitetuissa neuvotteluissa yhteisymmärrykseen rikosoikeudellisen menettelyn siirtämisestä. Tällaisessa tilanteessa toimivaltaisen viranomaisen tulisi tarvittaessa antaa asia Eurojust-yksikön käsiteltäväksi, jos Eurojust on toimivaltainen kyseisen rikoksen osalta. Ehdotettu säännös perustuu puitte päätöksen 12 artiklaan, joka sisältää säännökset yhteistyöstä Eurojustin kanssa. Sen 1 kohdan mukaan puitte päätöksellä täydennetään Eurojust-päätöstä sen soveltamista rajoittamatta. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos

yhteisymmärrykseen ei ole voitu päästä 10 artiklan mukaisesti, asianomaisten jäsenvaltioiden minkä tahansa toimivaltaisen viranomaisen on tarvittaessa annettava asia Eurojustin käsiteltäväksi, jos Eurojust on toimivaltaisen Eurojust-päätöksen 4 artiklan 1 kohdan nojalla. Eurojustin toimivalta on sidottu Europolin toimivaltaan niin, että rikokset, joiden osalta Europol ja Eurojust ovat toimivaltaisia, perustuvat neuvoston 6 päivänä huhtikuuta 2009 hyväksymään Euroopan poliisivirastoa koskevaan päätökseen (2009/371/YOS) 4 artiklan 1 kohtaan ja päätöksen liitteeseen. Europolin toimivaltaan kuuluvat esimerkiksi terrorismi, laiton huumausainekauppa, ihmiskauppa, laittoman maahantulon järjestäminen, moottoriajoneuvoihin kohdistuva rikollisuus, tietoverkkorikokset ja ympäristörikokset. Eurojustia koskevan päätöksen (2009/426/YOS) eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain (742/2010, jäljempänä *Eurojust-laki*) 9 § sisältää säännöksen kansalliselle jäsenelle toimitettavista tiedoista. Sen mukaan rikosasian käsittelystä vastaavan viranomaisen on toimitettava kansalliselle jäsenelle muun muassa Eurojust-päätöksen 13 artiklan 5–7 ja 10 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi muut tiedot, jotka ovat tarpeen Eurojustin tehtävien hoitamiseksi. Eurojust-päätöksen 13 artiklan 7 kohdan mukaan kansalliselle jäsenelle on ilmoitettava tapauksista, joissa on ilmennyt tai todennäköisesti ilmenee toimivaltaristiriitoja. Eurojust-päätöksen 7 artiklan nojalla Eurojustin kollegio voi antaa esitöiden lausunnon tutkinnan tai syytetoimien aloittamista koskevasta toimivaltaristiriidasta jäsenvaltioiden välillä. Eurojust-lain mukaisesti mahdollisista toimivaltaristiriitatilanteista olisi siis tehtävä ilmoitus Eurojustille. Käytännössä tällaisessa tilanteessa on mahdollista, että tällaisen ilmoituksen saatuaan Eurojust ottaa asian myös käsiteltäväkseen. Kuitenkin, koska nyt kyseessä olevan puitepäätöksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan puitepäätöksellä täydennetään Eurojust-päätöstä ja artiklan 2 kohta sisältää nimenomaisen veloitteen antaa asia tarvittaessa Eurojustin käsiteltäväksi, on tässä esityksessä katsottu tarkoituksenmukaiseksi lisätä lakiin säännös tilanteesta toimivaltaisen viranomaisen velvollisuudesta tarvittaessa antaa asia Eurojus-

tin käsiteltäväksi. Edellytyksenä olisi, että Eurojust on toimivaltainen asianomaisten rikoksen osalta. Ehdotettu säännös vastaisi puitepäätöksessä asetetun veloitteen sanamuotoa ja sen sisällyttäminen ehdotettuun lakiin voisi kannustaa viranomaisia hyödyntämään Eurojustia toimivaltaristiriitoja koskeissa neuvotteluissa.

Pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa 8 §:n mukaisissa neuvotteluissa on päästy yhteisymmärrykseen rikosoikeudellisen menettelyn siirtämisestä Suomeen. Tällöin toimivaltaisen viranomaisen tulisi ilmoittaa rikosoikeudellisen menettelyn lopputuloksesta muiden asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille. Jos rikosasian käsittely on siirretty käsiteltäväksi loppuun Suomessa, tulisi toimivaltaisen viranomaisen näin ollen ilmoittaa muille asianomaisille jäsenvaltioille asiassa annetusta lainvoimaisesta tuomiosta. Käytännössä säännöksen mukaisesta tiedotuksesta huolehtisi asianomaiseen rikosasiaan määrätty syyttäjä. Vastaava säännös sisältyy vuoden 1959 oikeusapuleissopimuksen 21 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen tulee ilmoittaa pyynnön esittäneelle osapuolelle syyttämispynnön aiheuttamista toimenpiteistä ja lähettää sille jäljennös asiassa annetusta tuomiosta. Säännös perustuu puitepäätöksen 13 artiklaan.

Puitepäätöksen 11 artikla sisältää säännöksen yhteisymmärrykseen pääsemiseksi noudatettavasta menettelystä. Sen mukaan, kun jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset aloittavat jotain tapausta koskevat suorat neuvottelut yhteisymmärrykseen pääsemiseksi 10 artiklan mukaisesti, niiden on otettava huomioon tapausta koskevat tosiseikat ja asiaperusteet sekä kaikki merkityksellisinä pitämänsä tekijät. Lain 10 ja 13 §:ssä säädetäisiin niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä esitutkinta tai syytetoimet olisi mahdollista siirtää joko toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Jäljempänä todetuin tavoin kysymys on aina tapauskohtaisesta harkinnasta.

Puitepäätöksen johdanto-osan kappaleen 18 mukaisesti lain 2 luvun mukaisessa henkilötietoja koskevassa tietojenvaihdossa olisi noudatettava poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä

käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta tehtyä neuvoston puitepääöstä 2008/977/YOS.

3 luku **Esitutinnan ja syytetoimien siirtäminen toisesta jäsenvaltiosta Suomeen**

10 §. Suomeen siirtämisen edellytykset. Pykälässä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden täytyessä toisessa jäsenvaltiossa vireillä oleva esitutkinta tai syytetoimet voidaan siirtää Suomeen loppuun käsiteltäväksi. Ensinnäkin pykälässä säädettäisiin, että rikoksesta toisessa jäsenvaltiossa epäiltyä tai syytettyä koskeva esitutkinta tai häneen kohdistuvat syytetoimet voidaan siirtää Suomeen, jos rikoslain 1 luvun mukaiset edellytykset Suomen rikosoikeuden soveltamisesta täyttyvät. Lisäedellytyksenä olisi, että esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon liittymät eri jäsenvaltioihin, asiassa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet. Säännöksessä lisäksi selvytyden vuoksi todettaisiin, että siirtäminen Suomeen edellyttää, että siitä on päästy 2 luvussa tarkoitettussa neuvottelumenettelyssä yhteisymmärrykseen.

Aloite esitutinnan tai syytetoimien siirtämiseen toisesta jäsenvaltiosta Suomeen voi tulla esimerkiksi asianomaiselta toiselta jäsenvaltiolta. On myös mahdollista, että Suomi olisi asiassa aloitteellinen eli Suomi ottaisi yhteyttä toiseen jäsenvaltioon rikosasian siirtämiseksi Suomeen. Tilanteessa, jossa kahden tai useamman jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset neuvottelevat sopivasta oikeuspaikasta, olisi toimivaltaisella viranomaisella mahdollisuus turvautua Eurojustin apuun. Kuten edellä todettu, puitepääös velvoittaa tarvittaessa antamaan asia Eurojustin käsiteltäväksi silloin, kun yhteisymmärryksen oikeuspaikan osalta ei ole päästy ja, kun kysymys on Eurojustin toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta. Tästä olisi säännös lain 9 §:ssä.

Esitutinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevien edellytysten osalta pykälässä viitattaisiin ensinnäkin rikoslain 1 lukuun, joka sisältää säännökset Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta. Luvun säännökset rakentu-

vat periaatteille, joita vastaavia on Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa tai muissa määräyksissä. Luvun säännösten lähtökohtana on, että Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia, mutta säännökset mahdollistavat kuitenkin Suomen lain soveltamisen lukuisissa tilanteissa, joissa epäilty rikos on tehty ulkomailla. Tällaisia tilanteita sääntelevät muun muassa 2 §:n mukainen lippuperiaate, 3 §:n mukainen reaaliperiaate, 5 §:n mukainen passiivinen persoonallisuusperiaate, 6 §:n mukainen aktiivinen persoonallisuusperiaate ja 7 §:n mukainen universaaliperiaate. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta säädetään 11 §:ssä ja valtakunnansyyttäjän syytemääräyksestä 12 §:ssä. Toisessa valtiossa annettu lainvoimainen tuomio estää pääsäännön mukaan asian käsitelyn Suomessa. Sen sijaan se, että toisessa valtiossa on vireillä samoja toiseikkoja koskeva rikosoikeudellinen menettely, ei estä syytteen nostamista Suomessa, mutta yleisperusteluissa todetuin tavoin syytteen nostamatta jättäminen tällaisessa tilanteessa on kuitenkin mahdollista. Pykälän mukaan, jotta esitutkinta tai syytetoimet voitaisiin siirtää Suomeen lopullisesti käsiteltäväksi, tulisi rikoslain 1 luvun edellytysten täytyä. Tämä on tarpeen, koska esimerkiksi Suomessa toimitettavan esitutinnan lähtökohtana tulee olla, että Suomessa tutkitaan ainoastaan sellainen rikos, joka voi täällä myöhemmin tulla tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Arvioitaessa yleisesti rikosasian siirtämistä koskevia edellytyksiä eli siirrettäessä rikosasia toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomesta toiseen jäsenvaltioon, arviointi olisi aina tehtävä kunkin yksittäistapauksen toiseikkojen perusteella ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon kaikki sellaiset tekijät, joiden arvellaan olevan asiassa merkityksellisiä. Asiaa olisi näin ollen arvioitava aina kokonaisvaltaisen tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Esitutinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tulisi olla oikeudenmukainen, riippumaton ja objektiivinen. Päätös tulisi tehdä punniten sekä siirtopäätöstä puoltavia että vastustavia tekijöitä. Käytännössä esitutinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevia edellytyksiä tulisi arvioida samalla lailla, oli kysymys rikosasian siirtämisestä Suomeen tai Suomesta toiseen jäsen-

valtioon. Näin ollen pykälässä mainitut jäljempänä tarkemmin selostettavat tarkoituksemukaisuutta tarkentavat edellytykset olisivat samat molemmissa tilanteissa.

Puitepäätöksen johdanto-osan kappaleessa 9 viitataan Eurojustin vuosikertomukseen 2003, jossa esitetään suuntaviivat, joiden mukaan päätetään se, millä lainkäyttöalueella syytetoimet on aloitettava. Eurojustin vuosikertomuksen sisältämät suuntaviivat noudattelevat jäljempänä nyt kyseessä olevan pykälän ja 13 §:n perusteluissa selostettuja rikosasian siirtoa koskevan päätöksen arvioinnissa huomioon otettavia seikkoja. Kyseisessä johdanto-osan kappaleessa luetellaan arvioinnissa huomioon otettavina seikkoina rikoksen pääasiallinen tapahtumapaikka sekä paikka, jolla suurin osa vahingosta on aiheutunut, epäillyn tai syytetyn olinpaikka ja mahdollisuus varmistaa hänen luovuttamisensa muille lainkäyttöalueille. Lisäksi kyseisessä johdanto-osan kappaleessa mainitaan epäillyn tai syytetyn kansalaisuus tai asuinpaikka, epäillyn tai syytetyn ja asianomistajien sekä todistajien edut, todisteiden hyväksyttävyyden sekä mahdollinen viivästyminen. Pykälän sisältämät tarkoituksenmukaisuutta selventävät edellytykset olisivat linjassa edellä mainitun Eurojustin vuosikertomuksen ja puitepäätöksen johdanto-osan kappaleen kanssa sekä lisäksi esitutinnan ja syytetoimien siirtämistä koskevan nykykäytännön kanssa.

Pykälässä mainittaisiin esitutinnan tai syytetoimien siirtämisen tarkoituksenmukaisuutta tarkentavina edellytyksinä asian liittyvät eri jäsenvaltioihin, asiassa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet. Arvioitaessa liittyviä eri jäsenvaltioihin, tulisi huomioida muun muassa rikoksen tekopaikka ja aiheutettu vahinko. Lähtökohdan tulisi olla, että rikosasia käsiteltäisiin sillä lainkäyttöalueella, jolla rikos enimmäkseen tehtiin tai, jolla vahinko enimmäkseen aiheutui. Lisäksi huomioon tulisi ottaa esimerkiksi rikoksesta epäillyn tai syytetyn kotipaikka sekä se, onko rikoksesta epäilty tai syytetty mahdollista luovuttaa luovuttamismenettelyllä. Pykälän mukaan asiassa esitettävällä näytöllä olisi myös vaikutusta siirtämisestä päätettäessä. Esimerkiksi todistajien olinpaikka sekä se,

ovatko todistajat halukkaita tarvittaessa matkustamaan Suomeen todistamista varten, tulisi ottaa asiaa arvioitaessa huomioon. Myös kustannusvaikutuksilla olisi vaikutusta ja esimerkiksi oletettavissa oleva asian käsittelyn pituus eri jäsenvaltioissa tulisi arvioinnissa ottaa huomioon. Esimerkkinä pykälässä mainituista muista olosuhteista voidaan mainita asianosaisten eli rikoksesta epäillyn, syytetyn ja asianomistajan oikeudet. Asiaa arvioitaessa tulisi ottaa huomioon asianmukaisessa laajuudessa myös rikoksen tuottaman hyödyn pidättämiseen, perintään, takavarikkoon ja menetetyksi tuomitsemiseen käytävissä olevat toimivaltuudet. Kuitenkaan esitutinnan tai syytetoimien siirtämisestä ei saisi sopia ainoastaan sillä perusteella, että tietyssä jäsenvaltiossa saataisiin takaisin suurempi osa rikoksen tuottamasta hyödystä kuin muualla.

11 §. Toimivaltaiset viranomaiset. Pykälässä säädettäisiin niistä viranomaisista, jotka olisivat Suomessa toimivaltaisia päättämään esitutinnan tai syytetoimien siirtämisestä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Pykälän 1 momentin mukaan päätöksen esitutinnan siirtämisestä Suomeen tekisi tutkinnanjohtaja saatuaan syyttäjän suostumuksen. Päätöksensä esitutinnan siirtämisestä tutkinnanjohtaja voisi arvioida muun muassa esitutinnan siirtämisestä aiheutuvia resurssivaikutuksia. Edelleen 1 momentin mukaan, jos rikoksen tutkiminen Suomessa edellyttäisi rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, syyttäjä päättäisi tällöin esitutinnan siirtämisestä. Momentin mukainen säännös mukailisi pääosin uuden esitutkintalain 8 §:n 1 momentin mukaista säännöstä ulkomailla tehdystä rikoksesta. Sen mukaan esitutkintaviranomainen voi tutkia ulkomailla tehdyksi epäillyn rikoksen, jos rikokseen rikoslain 1 luvun säännösten nojalla voidaan soveltaa Suomen lakia ja jos esitutinnan toimittaminen Suomessa on tutkinnallisista syistä ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Jos tällaisen rikoksen tutkiminen Suomessa edellyttää rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, syyttäjä päättää uuden esitutkintalain mukaan esitutinnan aloittamisesta. Kuten yleisperusteissa on todettu, syyttäjällä on tärkeä asema

arvioitaessa sitä, käynnistetäänkö ulkomailla tehdyksi epäiltyä rikosta koskeva esitutkinta Suomessa. Näin on erityisesti siksi, että tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta ulkomailla tehtyä rikosta ei saa Suomessa tutkia ilman valtakunnansyyttäjän syytemääräystä. Ei nimittäin ole lainkaan aiheellista tutkia sellaista asiaa, jossa syytemääräystä ei kuitenkaan tulisi antamaan. Syyttäjän suostumuksella on haluttu turvata se, että asian oikeudelliset seikat, kuten syytemääräyksen tarpeellisuus, tulee arvioiduksi. Tällaisten rikosten tutkinnan käynnistämisen voidaan lisäksi katsoa kuuluvan uuden esitutkintalain 5 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisen yhteistyövelvoitteen piiriin. Mainituista syistä tässä esityksessä on katsottu perustelluksi se, että esitutkintaviranomainen tarvitsisi syyttäjän suostumuksen ennen päätöksen tekemistä esitutkinnan siirtämiseksi Suomeen.

Pykälän 2 momentti koskisi syytetoimien siirtämistä. Sen mukaan päätöksen syytetoimien siirtämisestä Suomeen tekisi aina syyttäjä. Tilanteessa, jossa asian käsittely on edennyt syyteharkintavaiheeseen, syytetoimien siirtämisestä päättäisi siis syyttäjä.

12 §. *Jatkomenettelyyn soveltuva lainsäädäntö.* Pykälässä säädettäisiin lainsäädännöstä, joka soveltuisi asian käsittelyyn sen jälkeen, kun asia on siirretty käsiteltäväksi Suomessa. Pykälän mukaan, kun esitutkinta tai syytetoimet on päätetty siirtää Suomeen, sovelletaan menettelyyn, mitä esitutkintalaisa ja muualla laissa säädetään. Näin ollen asian käsittelyyn sovellettaisiin Suomen kansallista lainsäädäntöä. Käytännössä asian käsittely tällöin päättyisi tai vähintään keskeytyisi asianomaisessa toisessa jäsenvaltiossa tai asianomaisissa muissa jäsenvaltioissa.

4 luku **Esitutkinnan tai syytetoimien siirtäminen Suomesta toiseen jäsenvaltioon**

13 §. *Toiseen jäsenvaltioon siirtämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden täytyessä Suomessa vireillä oleva esitutkinta tai syytetoimet voidaan siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Sen mukaan rikoksesta epäiltyä tai syytettyä koskeva esitutkinta tai häneen kohdistuvat syytetoimet voitaisiin siirtää

Suomesta toiseen jäsenvaltioon, jos siirtämistä voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon liittymät eri jäsenvaltioihin, asiassa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet. Edellytyksenä olisi lisäksi 10 §:ää vastaavasti, että siirtämisestä on 2 luvussa tarkoitettua neuvottelumenettelyssä päästy yhteisymmärrykseen. Selvää on, ettei Suomen viranomainen voi velvoittaa toista jäsenvaltiota ottamaan käsiteltäväkseen Suomessa tutkittavana tai syyteharkinnassa olevaa rikosasiaa. Toisaalta siirtämisen tarkoitusta ei vastaisi se, että siirtämiseen ryhdyttäisiin, vaikka 3 luvun mukaisissa neuvotteluissa ei olisi päästy asiassa ratkaisuun. Tämä voisi johtaa siihen, ettei rikosasiaa käsiteltäisi Suomessa eikä muussakaan jäsenvaltiossa. Näin ollen on perusteltua, että yhtenä nimenomaisena edellytyksenä siirtämiselle olisi yhteisymmärrykseen pääseminen viranomaisten välisissä neuvotteluissa.

Myös tilanteessa, jossa asian käsittely siirretään Suomesta toiseen jäsenvaltioon, aloite rikosasian siirtämiseen voi tulla asianomaiselta toiselta jäsenvaltiolta, mutta oletettavasti on, että useammin Suomi olisi asiassa aloitteellinen. Myös niissä neuvotteluissa, jotka koskevat rikosasian siirtämistä Suomesta toiseen jäsenvaltioon, toimivaltainen viranomainen voisi turvautua Eurojustin apuun 9 ja 10 §:n perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin. Päätös siitä, että rikosasia ehdotetaan siirrettäväksi toiseen jäsenvaltioon, olisi hyvä tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa asian käsittelyä. Asianosaisten tilaisuudesta tulla kuulluksi säädetään lain 15 §:ssä. Sen mukaan asianosaisille olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian siirtämistä toiseen jäsenvaltioon. Kuulemisesta olisi kuitenkin mahdollista luopua 15 §:ssä tarkemmin säädetyin edellytyksin.

Pykälässä mainitut rikosasian siirtämisen tarkoituksenmukaisuutta tarkentavat edellytykset olisivat samat kuin 10 §:ssä, jossa säädettäisiin esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Kuten 10 §:n perusteluissa on todettu, rikosasian siirtämistä koskeva arviointi olisi aina tehtävä kunkin yksittäistapauksen toiseikkojen perusteella ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon kaikki sellaiset tekijät, joiden

harkitaan olevan merkityksellisiä. Asian arvioinnissa tulisi ottaa momentin mukaan huomioon liittymät eri jäsenvaltioihin, asiassa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet. Edellä todetuista tavoin päätös siitä, että rikosasia tulisi siirtää toiseen jäsenvaltioon, olisi hyvä tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa asian käsittelyä, koska siirtämisellä olisi vaikutuksia asian käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin. Kustannusvaikutusten osalta myös esimerkiksi esitutkintaviranomaisen tai syyttäjävirston voimavaroihin liittyviä vaikutuksia tulisi arvioida. Päätös esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä ei saisi kuitenkaan perustua yksinomaan kustannusvaikutuksiin vaan asiassa tulisi punnita yhtä lailla kaikkia muitakin tekijöitä. Myöskään pelkästään mahdollisesti tuomittavan seuraamuksen ankaruudella ei saisi olla vaikutusta, mutta toisaalta olisi mahdollisuksien mukaan varmistettava, että mahdolliset toisessa jäsenvaltiossa käytettävissä olevat seuraamukset vastaisivat asianomaisen rikoksen vakavuutta. Lain 10 §:n perusteluissa todetuista tavoin myös tässä pykälässä mainituista muista olosuhteista voidaan esimerkkinä mainita asianosaisten eli rikoksesta epäillyn, syytetyn ja asianomistajan oikeudet. Harkittaessa yleisesti esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä tulisi arvioida näin ollen esimerkiksi se, heikentäisikö asian siirtäminen asianomistajan oikeuksia merkittävästi. Yksi asian arvioinnissa huomioon otettava seikka olisi asiassa mahdollisesti tuomittavan vankeusrangaistuksen täytäntöönpano. Jos on oletettavaa, että asiassa mahdollisesti tuomittava vankeusrangaistus tullaan panemaan täytäntöön rikoksesta epäillyn tai syytetyn asuinvaltiossa, voitaisiin tälle seikalle antaa painoarvoa arvioitaessa esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä.

Lain 10 §:n perusteluiden mukaisesti esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä olisi arvioitava aina kokonaisvaltaisen tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Näin ollen pykälän mukaisissa tilanteissa asiaa arvioidaisiin 10 §:ssä esitettyjen arviointia koskevien yleisten edellytysten mukaisesti. Esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan pyynnön tekemisen edellytyksenä ei olisi se, että edellytyksiä syytteen nostamiselle olisi Suo-

nessa jo arvioitu. Näin ollen esitutkinta tai syytetoimet voitaisiin siirtää jo varhaisessa vaiheessa prosessia ilman, että syytekynnys olisi Suomessa jo täyttynyt.

Jos rikoksesta epäilty tai syytetty on vangittuna ja asiassa tehtävän arvioinnin perusteella päädytään siihen, että esitutkinta tai syytetoimet olisi siirrettävä toiseen jäsenvaltioon ja tämä asianomainen toinen jäsenvaltio suostuu rikosasian siirtoon, tulee esiin kysymys siitä, miten vangittuna oleva henkilö saadaan siihen jäsenvaltioon, johon häntä koskeva rikosasia on päätetty siirtää. Käytännössä asianomaisen toisen jäsenvaltion tulisi antaa epäilystä tai syytetystä eurooppalainen pidätysmääräys. Pidätysmääräys olisi tarpeen, jotta epäilty tai syytetty saataisiin siirrettyä rikosasian vastaanottaneeseen jäsenvaltioon.

Tilanteessa, jossa esitutkinta tai syytetoimet on päätetty siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon, päättyy asian käsittely Suomessa. Tämä tarkoittaa muun ohessa sitä, että asianomistajan oikeudet määräytyisivät päätöksen jälkeen rikosasian vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Uuden esitutkintalain 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista. Rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:n mukaan syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta muun muassa tilanteessa, jossa oikeudenkäyntiä on pidettävä tarkoituksellomana ottaen huomioon muut seikat. Yleisperusteluissa todetuista tavoin oikeudenkäyntiä voitaisiin pitää tarkoituksellomana, jos samoja tosiseikkoja ja samaa henkilöä koskeva oikeudenkäynti on vireillä toisessa jäsenvaltiossa. Näin ollen tilanteessa, jossa esitutkinta on siirretty toiseen jäsenvaltioon, voidaan esitutkinta päättää mainitun uuden esitutkintalain perusteella sen tultua voimaan.

On kuitenkin mahdollista, että esiin tulee tilanne, jossa rikosasian käsiteltäväksi ottanut valtio ei käsittele ja ratkaise asiaa lopullisesti. Tällöin arvioitavaksi tulee kysymys siitä,

onko asia mahdollista ottaa uudelleen käsiteltäväksi Suomessa. Yleisperusteluissa tode- tuin tavoin esityksellä pyritään edesautta- maan ne bis in idem –periaatteen toteutumista käytännössä. Periaatteen mukaan rikokses- ta epäiltyä ei saa syyttää useammin kuin ker- ran samasta rikoksesta. Oikeusvarmuuden voidaan katsoa puoltavan sitä, että esitutkin- nan tai syytetoimien siirtämistä koskeva päätös jäisi pysyväksi. Pääsääntönä tulisikin olla, että päätös siirtää esitutkinta tai syytetoimet Suomesta toiseen jäsenvaltioon jää py- syväksi eikä asiaa tulisi lähtökohtaisesti ottaa takaisin Suomeen käsiteltäväksi. Toisaalta on kuitenkin mahdollista, että asiassa on ilmen- nyt sellaisia uusia ja merkityksellisiä seikko- ja, joiden perusteella olisi perusteltua ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi Suomessa. Oi- keudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 11 §:n mukaan, jos syyttäjä on päät- tänyt jättää syytteen nostamatta, hän saa pe- ruuttaa päätöksensä vain, jos asiassa ilmen- neen uuden selvityksen mukaan päätös on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai vir- heellisiin tietoihin. Uuden esitutkintalain 3 luvun 10 § sisältää säännökset esitutkinnan rajoittamisesta. Sen 1 ja 2 momentti koskee esitutkinnan toimittamatta jättämistä ja lopet- tamista tiettyjen edellytysten täytyessä. Py- kälän 3 momentin mukaan esitutkinta on 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa aloit- tettava uudelleen, jos siihen asiassa ilmen- neiden uusien seikkojen vuoksi on perustel- tua syytä. Vastaava säännös esitutkinnan uu- dellään aloittamisesta sisältyy voimassa ole- van esitutkintalain 4 §:n 4 momenttiin. Mai- nitun perusteella kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa asian ottamisen uudelleen käsi- teltäväksi tiettyjen edellä selostettujen edelly- tysten täytyessä.

Ulkomailla annetun tuomion vaikutuksista syytteen nostamiseen Suomessa säädetään ri- koslain 1 luvun 13 §:ssä. Ne bis in idem – periaatetta koskevia säännöksiä sisältyy li- säksi Schengenin yleissopimuksen III osas- ton 3 lukuun. Ne bis in idem –periaatetta ja sen soveltuvuutta käytännössä voidaan ylei- sestä pitää varsin monimutkaisena. Periaat- teen soveltamista koskeva oikeuskäytäntö on lisäksi vielä kehittyvää. Tällä esityksellä täy- täntöönpantava puitepäätös tai rikosoikeudel- lista yhteistyötä koskevat puitepäätökset ei-

vät sisällä periaatetta tarkentavaa sääntelyä eivätkä ne näin ollen sääntelyä myöskään edellytä. Periaatetta koskevaa laintasoista sääntelyä voidaan pitää periaatteen moni- mutkaisuudesta johtuen hankalana. Maini- tuista syistä tässä esityksessä ei ehdoteta pe- riaatetta tarkentavaa sääntelyä sisällytettä- väksi ehdotettuun lakiin.

Pykälän 2 momentin mukaan rikosilmoi- tuksen siirrosta säädettäisiin erikseen. Kuten yleisperusteluissa on todettu, rikosilmoitus- ten siirtäminen jäsenvaltioiden välillä on mahdollistettu uhripuitepäätöksellä ja asiaa koskeva säännös sisältyy uuden esitutkinta- lain 3 luvun 8 §:n 2 momenttiin. Esitutkinnan siirtämistä ei tule sekoittaa rikosilmoituksen siirtämistä koskevaan menettelyyn, joista jäl- kimmäinen koskee ainoastaan niitä tapauk- sia, joissa rikos on tapahtunut ulkomailla. Rikosilmoituksen siirtoa koskevaa menette- lyä voidaan uuden esitutkintalain mukaan käyttää, jos asianomistaja ei ole voinut tehdä rikosilmoitusta ja esittää vaatimuksiaan teko- paikan valtiossa tai että vakavan rikoksen ol- lessa kysymyksessä hän ei ole halunnut me- netellä niin. Käytännössä rikosilmoituksen siirtoa koskevassa menettelyssä toimitaan niin, että Suomessa tehdään tarpeelliset tut- kintatoimenpiteet, jolloin rikosilmoituksen vastaanottava valtio saa samalla kertaa käyt- töönsä kaiken sellaisen tutkintamateriaalin, joka voidaan Suomen esitutkintaviranomai- sen toimesta hankkia.

14 §. Toimivaltaiset viranomaiset. Pykäläs- sä säädettäisiin viranomaisista, jotka olisivat toimivaltaisia päättämään esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Sen mukaan päätöksen esitut- kinnan siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon te- kisi syyttäjä tutkinnanjohtajan esityksestä. Pykälä olisi linjassa uuden esitutkintalain 3 luvun 10 §:n kanssa, jossa säädetään esitut- kinnan rajoittamisesta. Sen mukaisissa tilan- teissa päätöksen tekee syyttäjä tutkinnanjoht- ajan esityksestä. Esitutkinnan rajoittamisella tarkoitetaan muun muassa päätöstä siitä, ettei esitutkintaa toimiteta tai, että se lopetetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n mukaisissa tilanteissa. Mainitun lain 1 luvun 8 §:n 1 kohdan mukai- sestä syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta, jos oikeudenkäyntiä on pidettävä tarkoituk-

settomana ottaen huomioon muun muassa muut seikat. Kuten yleisperusteluissa ja 13 §:n perusteluissa on todettu, oikeudenkäyntiä voitaisiin pitää tarkoituksettomana, jos samoja tosiseikkoja ja samaa henkilöä koskeva oikeudenkäynti on jo vireillä toisessa jäsenvaltiossa. Syyttäjän nimeäminen toimivaltaiseksi viranomaiseksi vastaisi yleisesti rikosoikeudellista yhteistyötä koskevissa puitepäätöksissä ja niiden täytäntöönpanolaisissa omaksuttuja ratkaisuja. Verrattessa nyt kyseessä olevaa tilannetta tilanteeseen, jossa asia siirretään toisesta jäsenvaltiosta Suomeen, on nyt kyseessä olevassa tilanteessa kysymys rikosasian siirtämisestä koskevasta periaatteellisemmasta arvioinnista. Siirrettäessä rikosasia Suomesta toiseen jäsenvaltioon, kysymys on sen arvioinnista, voidaanko rikosasia siirtää pois Suomen lainkäyttöalueelta. Näistä syistä tässä esityksessä on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että rikosasian siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon päättäisi aina syyttäjä. Tämän ratkaisun voidaan olettaa helpottavan yhteydenpitoa suhteessa muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisiin viranomaisiin, koska useimmissa muissa jäsenvaltioissa tutkinnanjohtajana toimii oikeusviranomainen. On kuitenkin huomattava, että esitutkinnan siirtäminen tapahtuisi aina tutkinnanjohtajan esityksestä. Näin ollen aloite esitutkinnan siirtämisestä Suomesta toiseen jäsenvaltioon tulisi aina tutkinnanjohtajalta.

Edelleen pykälän mukaan syytetoimien siirtämisestä päättäisi kuitenkin aina syyttäjä. Myös siirrettäessä esitutkinta tai syytetoimet Suomesta toiseen jäsenvaltioon, on esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välisellä yhteistyöllä korostettu asema.

5 luku Erinäiset säännökset

15 §. Kielet. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin lain 2 luvussa säädetyissä tilanteissa käytettävistä kielistä. Puitepäätöksen 14 artikla sisältää säännöksen puitepäätöksen mukaisissa tilanteissa käytettävistä kielistä. Sen 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava, mitä kieliä on mahdollista käyttää puitepäätöksen tietojenvaihtomenettelyssä. Pykälän 1 momentin mukaan lain 4 ja 5 §:ssä tarkoitetuissa yhteydenotoissa toiseen jäsen-

valtioon olisi käytettävä asianomaisen jäsenvaltion hyväksymää kieltä. Suomeen tehtävissä yhteydenotoissa toimivaltainen viranomainen hyväksyisi yhteydenoton, jos se on tehty suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Toimivaltainen viranomainen voisi kuitenkin hyväksyä yhteydenotot myös muulla kielellä, jos sen käyttämiselle ei muutoin ole estettä. Säännöksen tarkoituksena on, että toimivaltainen viranomainen voisi joustavasti hyväksyä käytettäväksi myös muuta kieltä, vaikka siihen ei olisi velvollisuutta. Pykälän 1 momentin mukainen säännös vastaisi rikosoikeudellisen yhteistyön alalla aikaisemmin hyväksytyjä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle perustuvia puitepäätöksiä koskevia täytäntöönpanolakeja. Suomi tekisi 1 momenttia vastaavan puitepäätöksen 14 artiklan 1 kohtaan perustuvat ilmoitukset.

Pykälän 2 momentti koskee lain 8 §:n mukaisissa neuvotteluissa käytettävää kieltä. Sen mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi tällöin käytettävä kieltä, josta asianomaisen toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen kanssa on sovittu. Pykälä perustuu puitepäätöksen 14 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat sopia käyttävänsä mitä tahansa kieltä puitepäätöksen 10 artiklan mukaisissa suorissa neuvotteluissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rikosasian asianosaisten oikeudesta saada tieto esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä koskevasta päätöksestä. Sen mukaan heillä olisi oikeus saada tieto esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä koskevasta päätöksestä ymmärtämällään kielellä. Oikeus koskisi lain 10 ja 13 §:n mukaisia tilanteita. Päätöksen sisällöstä säädettäisiin lain 18 §:n 1 momentissa. Edelleen 3 momentin mukaan päätöksen tehnyt viranomainen huolehtisi tarvittaessa esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä koskevan päätöksen kääntämisestä asianosaisten ymmärtämälle kielelle. Säännös tarkoittaisi käytännössä esimerkiksi tilannetta, jossa Suomessa rikoksesta epäilty tai syytetty tai rikosasian asianomistaja ei ymmärtäisi suomen tai ruotsin kieltä vaan jotakin kolmatta kieltä. Hänellä olisi tällöin oikeus saada tieto sekä tarvittaessa käänös esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisestä koskevasta päätöksestä ymmärtämälleen kielelle. Vastaavasti

toisessa jäsenvaltiossa rikoksesta epäillyllä, syytetyllä tai rikosasian asianomistajalla olisi oikeus saada tieto sekä tarvittaessa käännös esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevasta päätöksestä ymmärtämällään kielellä, jos asianomainen toinen jäsenvaltio ei ole kääntänyt päätöstä jäsenvaltiossa, josta rikosasia on päätetty siirtää Suomeen. Momentin säännöksillä on pyritty siihen, että rikosasian asianosaiset saisivat tiedon ja tarvittaessa käännöksen heitä koskevista päätöksistä sellaisella kielellä, joita he ymmärtävät. Tämä on rikosasian asianosaisten oikeusturvan kannalta perusteltua. Säännöksellä ei poikettaisi voimassa olevasta kielilainsäädännöstä suomen ja ruotsin kielen osalta vaan niiden osalta sovellettaisiin jatkossakin voimassa olevaa lainsäädäntöä.

16 §. Asianosaisten kuuleminen. Pykälässä säädettäisiin rikosasian asianosaisten tilaisuudesta tulla kuulluksi. Sen 1 momentin mukaan siirrettäessä esitutkinta tai syytetoimet Suomesta toiseen jäsenvaltioon rikosasian asianosaiselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tekemistä. Asianosaisten suostumusta rikosasian siirtämiseen ei kuitenkaan vaadittaisi. Sekä rikoksesta epäillylle tai syytetylle että asianomistajalle annettavaa tilaisuutta tulla kuulluksi voidaan pitää heidän oikeusturvansa kannalta tarpeellisena. On mahdollista, että asianosaisella olisi näkemyksiä esimerkiksi rikosasian siirtämistä koskevista edellytyksistä.

Kuulemisvelvoite ei kuitenkaan ole ehdoton. Kuulemisesta voitaisiin 1 momentin mukaan luopua, jos se aiheuttaisi merkittävää viivästystä ottaen huomioon asian laadun, eikä kuulemisella todennäköisesti olisi ratkaisevaa merkitystä esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisen edellytyksiä harkittaessa. Lähtökohtaisesti rikoksesta epäiltyä tai syytettyä tulisi kuulla aina ennen esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tekemistä. Kuulemisesta voitaisiin luopua esimerkiksi tilanteessa, jossa rikosasiassa olisi huomattava määrä asianomistajia, joilla kullakin voidaan epäillä olevan kokonaisuuden kannalta ainoastaan vähäisiä vaatimuksia esittävänään. On myös mahdollista, että asianomistajat asuvat tai muutoin oleskelevat useissa eri valtioissa. Tällöin kaikkien asian-

omistajien kuuleminen saattaisi aiheuttaa merkittävää viivästystä, eikä heidän kaikkien kuulemisella olisi välttämättä ratkaisevaa merkitystä siirtämisen edellytyksiä harkittaessa. Tällaisessa tilanteessa olisi siis mahdollista poiketa kuulemisvelvollisuudesta. Jotta asianosaisten kuuleminen kuitenkin käytännössä toteutuisi mahdollisimman täysimääräisesti, kuulemisesta luopumisen edellytykset olisi rajattu esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisen edellytyksiin. Esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä Suomesta toiseen jäsenvaltioon koskevista edellytyksistä säädettäisiin lain 13 §:ssä. Edellytyksinä pykälässä mainitaan liittymät eri jäsenvaltioihin, asiaa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet sekä se, että 8 §:n mukaisissa neuvotteluissa on päästy yhteisymmärrykseen. Näin ollen, jos kuulemisella ei olisi näiden edellytysten arvioinnin kannalta ratkaisevaa merkitystä, olisi kuulemisesta mahdollista luopua. Esimerkiksi tilanteessa, jossa rikosasiassa on useita asianomistajia ja heistä yhtä tai useampaa on jo kuultu ja kuulemisessa on käynyt selväksi, ettei muiden asianomistajien kuulemisella olisi ratkaisevaa merkitystä siirron edellytyksiä arvioitaessa, voitaisiin muiden asianomistajien kuulemisesta luopua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asianosaisten kuulemisesta tilanteessa, jossa esitutkinta tai syytetoimet siirretään jäsenvaltiosta Suomeen. Tällöin rikosasian asianosaiselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos siihen on erityinen syy. Kuuleminen olisi toteutettava ennen esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tekemistä. Siirrettäessä rikosasia toisesta jäsenvaltiosta Suomeen lähtökohtana voidaan pitää sitä, että asianosaisia on kuultu siinä valtiossa, josta esitutkintaa tai syytetoimia ollaan siirtämässä Suomeen. Kuitenkin tilanteessa, jossa ilmenee erityisiä syitä sille, että asianosaista tulisi kuulla myös Suomen viranomaisen toimesta, olisi tämä mahdollista. Tällainen tilanne saattaisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun Suomen toimivaltainen viranomainen saisi tiedon siitä, ettei asianosaista ole kuultu toisessa jäsenvaltiossa ja toimivaltaisen viranomaisen on perusteltua olettaa, että kyseisen asianosaisten kuulemisella olisi olennainen merkitys rikosasian

siirtämistä arvioitaessa. Tällainen tilanne saattaisi tulla kysymykseen myös silloin, kun aloite rikosasian siirtämiseen on tehty Suomen viranomaisen toimesta ja rikosasian asianosaiset ovat Suomessa.

Kuten edellä on todettu, asianosaisten kuulemista voidaan pitää heidän oikeusturvansa kannalta tarpeellisena. Avustajan ja puolustajan määräämisestä säädettäisiin lain 17 §:ssä. Asianosaisille olisi myös turvattu muutoksenhakuoikeus esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevaan päätökseen 19 §:n mukaisesti. Käytännössä asianosaisten kuuleminen toteutettaisiin lain 8 §:ssä säädettyjen neuvotteluiden yhteydessä.

17 §. Oikeus avustajaan. Pykälässä säädettäisiin rikosasian asianosaisen oikeudesta avustajaan. Pykälä koskisi lain 3 ja 4 luvun mukaisia tilanteita eli tilanteita, joissa esitutkinta tai syytetoimet siirretään toisesta jäsenvaltioon tai Suomeen tai Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Pykälän 1 momentin mukaan rikosasian asianosaisella olisi oikeus käyttää avustajaa lain 3 ja 4 luvun mukaisessa menettelyssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asianosaisten avustamisesta muutoin. Sen mukaan asianosaisen avustamiseen lain 3 ja 4 luvun mukaisessa menettelyssä sovellettaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luku. Kyseisen lain 2 luku sisältää säännökset muun muassa puolustajan määräämisestä ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajasta. Puolustajan määräämisen osalta säännös koskee myös tilanteita, joissa puolustaja olisi määrättävä viran puolesta. Kansallisia rikosoikeudenkäyntejä vastaavasti rikoksesta epäillyn oikeusturvan voidaan katsoa edellyttävän puolustajan määräämistä tilanteessa, jossa hän ei esimerkiksi itse kykene puolustautumaan tai hänen valitsemansa henkilö ei täytä puolustajan vaatimuksia. Puolustajasta myös muutoin olisi voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettussa laissa säädetään. Mainitun lain säännöksiä siten sovellettaisiin puolustajan kelpoisuusvaatimuksiin ja velvollisuuksiin muutoinkin. Tämä merkitsisi muun ohella sitä, että puolustajaksi määrättäisiin pääsääntöisesti asianajaja tai julkinen oikeusavustaja. Ehdotetun lain mukainen menettely saattaa koskea hyvin erilaisia rikosasioita, myös sellaisia,

joissa kysymys on varsin lievistä rikoksesta. Tämän vuoksi rikosasian asianosaisella ei olisi oikeutta saada puolustajaa ainoastaan siitä syystä, että hän sitä pyytää. Myös asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin pykälän mukaan lain 3 ja 4 luvun mukaisissa tilanteissa, kuten kansallisissa rikosoikeudenkäynneissä.

Rikosasian asianosaisen oikeuteen saada oikeusapua ei ehdotetulla lailla puututtaisi. Näin ollen asianosaisella olisi mahdollisuus saada oikeusapua oikeusapulain (257/2002) mukaisesti. Oikeusapulain 2 §:n mukaisesti oikeusapuun oikeutettuja ovat henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa EU:n jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lisäksi oikeusapua annetaan mainituista edellytyksistä riippumatta, jos henkilön asia käsitellään Suomen tuomioistuimessa tai jos oikeusapuun on erityistä syytä. Hallituksen esityksessä oikeusapulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 82/2001 vp todetaan, että erityisten syiden voitaisiin katsoa olevan olemassa esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomaalainen henkilö, joka ei täytä 1 momentin edellytyksiä mutta joka kuitenkin oleskelee Suomessa, tarvitsee Suomessa oleskeluunsa liittyvässä asiassa oikeudellisia neuvoja tai muuta oikeudellista apua.

18 §. Päätös ja sen tiedoksianto. Pykälässä säädettäisiin esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen sisällöstä ja sen tiedoksiannosta. Päätöksellä tarkoitettaisiin lain 10 tai 13 §:n perusteella tehtyä päätöstä. Pykälän 1 momentin mukaan päätös olisi perusteltava ja siihen tulisi liittää ohjeet muutoksenhakua varten. Päätöksessä olisi lisäksi yksilöitävä se oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaan määräytyvä käräjäoikeus, jolle 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu valitus kyseisessä tapauksessa on tehtävä. Muutoksenhakutuomioistuimen yksilöimistä voidaan pitää tarpeellisena asianosaisen muutoksenhakuoikeuden turvaamisen kannalta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luku sisältää säännökset laillisesta tuomioistuimesta. Päätökseen sisällytettävä muutoksenhakutuomioistuinta koskeva tieto perustuisi mainitun 4 luvun säännöksiin.

Pykälän 2 momentti koskisi päätöksen tiedoksiantoa. Sen mukaan päätös olisi annettava tiedoksi postitse rikosasian asianosaiselle tämän ilmoittamaan tai muutoin tiedossa olevaan osoitteeseen, jollei sitä ole annettu tiedoksi muutoin. Momentin mukainen tiedoksiantovelvollisuus koskisi sekä tilanteita, joissa esitutkinta tai syytetoimet on päätetty siirtää toisesta jäsenvaltiosta Suomeen sekä tilanteita, joissa esitutkinta tai syytetoimet on päätetty siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Ensiksi mainitussa tilanteessa päätös voitaisiin antaa rikoksesta epäillylle tiedoksi esimerkiksi silloin, kun epäilty saapuu Suomeen kuulusteltavaksi, jollei päätöstä ole toimitettu tiedoksi jo aikaisemmin postitse. Viimeksi mainitussa tilanteessa tiedoksianto voitaisiin tehdä heti, kun rikoksesta epäiltyä tai syytettyä koskeva rikosasia on päätetty siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Tämä olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi henkilöä kuulusteltaessa. Jollei päätöstä ole annettu muutoin tiedoksi, tiedoksianto olisi mahdollista suorittaa postitse. Päätös annettaisiin käytännössä tiedoksi niille asianosaisille, joiden osoite on tiedossa. Käytännössä niiden asianosaisten, joita on 16 §:n mukaisesti kuultu, osoitteet olisivat tiedossa.

Edelleen momentin mukaan asianosaisen katsottaisiin saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun se on annettu postin kuljetettavaksi. Päätökseen olisi lisäksi merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi. Tiedoksiannolla olisi merkitystä muutoksenhakuun varattuun aikaan. Lain 19 §:n 1 momentin mukaan valitus olisi tehtävä neljäntoista päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Jotta muutoksenhakua koskeva määräaika olisi määriteltävissä, momenttiin ehdotetaan sisällytettävän säännös siitä päivästä, jona asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon. Momentin mukainen säännös perustuu pääosin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3a §:ään.

19 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevaan päätökseen. Yleisperusteluissa todettiin tavoin asianosaisten oikeusturvan voidaan katsoa edellyttävän, että oikeudesta hakea muutosta siirtämisasiassa tehtyyn ratkaisuun säädetään laissa. Lisäksi muutoksenhakuoikeutta puoltaa se, että

mahdolliset sopivaa oikeuspaikkaa koskevat väitteet tuotaisiin esille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta saattaa esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskeva päätös käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Päätöksellä tarkoitettaisiin lain 10 tai 13 §:n perusteella tehtyä päätöstä. Näin ollen muutoksenhakuoikeus koskisi sekä tilannetta, jossa rikosasia on päätetty siirtää toisesta jäsenvaltiosta Suomeen että tilannetta, jossa rikosasia on päätetty siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Muutoksenhakuoikeus olisi rikosasian asianosaisella eli rikoksesta epäillyllä tai syytetyllä sekä mahdollisella rikosasian asianomistajalla. Valitus olisi tehtävä neljäntoista päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muutoksenhakuoikeus on tarpeellinen muun muassa siksi, että rikoksesta epäillyllä tai syytetyllä saattaa olla intressi hakea muutosta tutkinnanjohtajan tai syyttäjän asiassa tekemään päätökseen koskien esimerkiksi 10 ja 13 §:ssä säädettyjen edellytysten arvioimista. Toimivaltainen käsittelemään asian olisi se käräjäoikeus, jonka toimivaltainen viranomainen on päätöksessään yksilöinyt toimivaltaiseksi käräjäoikeudeksi 18 §:n 1 momentin mukaisesti.

Edelleen 1 momentin mukaan käräjäoikeuden olisi viipymättä otettava asia käsiteltäväksi. Asia tulisi saada ratkaistua lainvoimaisesti mahdollisimman pian. Erityisesti asia vaatii viivytyksetöntä käsittelyä tilanteissa, joissa rikosasia on jo siirretty Suomesta toiseen jäsenvaltioon muutoksenhaun samalla ollessa vireillä. Tällaisessa tilanteessa ja, jos käräjäoikeus päättyy ratkaisuun, jonka mukaan rikosasiaa ei olisi pitänyt siirtää, tulee asia palautua takaisin Suomessa käsiteltäväksi ja asiassa mahdollisesti tehdyt toimet peruuttaa. Voidaan arvioida, että tällaiset tilanteet ovat ilmeisen harvinaisia.

Pykälän 2 momentti sisältäisi säännökset käräjäoikeuden kokoonpanosta sekä istunkäsittelystä. Sen mukaan käräjäoikeus olisi päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Käräjäoikeuslain (581/1993) 17 § sisältää säännöksen käräjänotaarin toimivaltuuksista. Sen 1 momentin 2 kohdan mukaan käräjänotaari oltuaan virassa kaksi kuukautta saa ilman eri määräystä muun muassa toimia käräjäoikeuden puheenjohtajana yhden tuo-

marin istunnossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen valitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettujen rikosten johdosta vangittuna, matkustuskielossa tai virantoimituksesta pidätettynä. Tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Kohdassa tarkoitetaan syyteasian käsittelyä eikä kohta näin ollen sovellettu esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan asian käsittelyyn. Näin ollen kärjänotaari ei saisi käsitellä 2 momentin mukaista muutoksenhakua. Lisäksi mainitun kärjäoikeuslain 17 §:n 3 momentin mukaan kärjänotaaria ei saa määrätä käsittelemään yksin tai kärjäoikeuden puheenjohtajana asiaa, jota laatunsa tai laajuutensa vuoksi on pidettävä vaikeana ratkaista. Nyt kyseessä olevan asian käsittelyä voidaan pitää myös laatunsa vuoksi sellaisena, ettei kärjänotaari voi asiaa ratkaista.

Edelleen 2 momentin mukaan asia olisi käsiteltävä istunnossa, jos kärjäoikeus asian tai sen osan selvittämiseksi pitää asian istuntonkäsittelyä tarpeellisenä. Asia olisi käsiteltävä istunnossa myös, mikäli valittaja sitä vaatii. Momentin mukaisesti asia olisi siis käsiteltävä istunnossa aina, kun valittaja sitä vaatii. Tätä on pidettävä valittajan oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisena, koska jäljempänä todetuin tavoin kärjäoikeuden päätöksestä ei saisi hakea muutosta valittamalla. Kysymys muutoksenhakumenettelyssä olisi esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen saattamisesta kärjäoikeuden käsiteltäväksi eikä esimerkiksi itse rikosasian käsittelemisestä.

Pykälän 3 momentin mukaan asian käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuja säännöksiä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kiellosta hakea muutosta kärjäoikeuden päätökseen. Sen mukaan kärjäoikeuden 1 momentin mukaiseen päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Säännöksellä on pyritty siihen, että rikosasian siirtämistä koskeva asia saataisiin edellä selostetuista syistä mahdollisimman pian lainvoimaisesti ratkaistua. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on

oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiin koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslain edellyttämän oikeuden voidaan katsoa toteutuvan 1 momentin mukaisella säännöksellä. Lisäksi tulee huomioda, että pykälässä säädetyn muutoksenhaun lisäksi rikosasian asianosaisilla olisi mahdollisuus turvautua ylimääräisiin muutoksenhakekeinoihin. Momentissa ehdotetun muutoksenhakukiellon osalta merkityksellistä olisi myös 16 §:ssä tietyin rajoitetuin poikkeuksin asianosaisille turvattu tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tekemiseen toimivaltaisista viranomaisista säädettäisiin lain 11 ja 14 §:ssä. Kun kysymys on esitutkinnan siirtämisestä Suomesta toiseen jäsenvaltioon, päätöksen tekisi syyttäjä. Syyttäjän myötävaikutus vaaditaan myös silloin, kun esitutkintaa ollaan siirtämässä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Tällöin siirtoon vaadittaisiin syyttäjän suostumus. Syyttäjä päättäisi molemmissa tilanteissa syytetoimien siirtämisestä. Näin ollen alkuperäinen päätös rikosasian siirtämisestä tehtäisiin oikeusviranomaisen toimesta tai oikeusviranomaisen suostumuksella.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta muutoksenhausta huolimatta. Sen mukaan pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estäisi esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanoa, ellei asiaa käsittelevä kärjäoikeus toisin määrää. Säännöksellä edistettäisiin asian joutuisaa etenemistä. Vastaava säännös sisältyy muun muassa eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä koskevaan täytäntöönpanolakiin (10 §), EU-sakkotäytäntöönpanolakiin (11 §) ja EU-jäädyyttämislakiin (16 §).

20 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan 15 päivänä kesäkuuta 2012, johon mennessä jäsenvaltioiden on puitepäätöksen 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti toteutettava tarvittavat toimenpiteet puitepäätöksen säännösten noudattamiseksi. Lain soveltaminen kuitenkin edellyttäisi, että myös asianomainen tai asianomaiset muut jäsenvaltiot ovat panneet puitepäätöksen täytäntöön ja alkaneet sitä soveltaa. Selvyyden

vuoksi pykälän 2 momenttiin kirjattaisiin säännös siitä, että lakia voitaisiin soveltaa suhteessa sellaiseen jäsenvaltioon, joka on pannut puitepäätöksen täytäntöön.

On mahdollista, että lain mukaisen menettelyn kohteena oleva epäilty rikos on tapahtunut jo ennen lain voimaantuloa, minkä vuoksi lakia voitaisiin soveltaa myös sellaisia rikoksia koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen, joiden epäilyllään tapahtuneen ennen lain voimaantuloa. Niin ikään tällaisia rikoksia koskeva esitutkinta tai syytetoimet voitaisiin siirtää Suomen ja muiden jäsenvaltioiden välillä.

2 Puitepäätöksen nojalla tehtävät ilmoitukset

Tarkoituksena on, että ilmoittaessaan EU:n neuvoston pääsihteeristölle puitepäätöksen velvoitteiden saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, Suomi antaisi puitepäätöksen 4 artiklan 2 ja 3 kohtien mukaiset ilmoitukset toimivaltaisista viranomaisista. Ilmoitukset sisältäisivät tiedot lain 3 §:ssä säädettyistä viranomaisista. Ilmoituksen mukaan puitepäätöksen mukaisen menettelyn osalta toimivaltaisia viranomaisia olisivat Suomessa asianomaiseen rikosasiaan määrätty syyttäjä tai sen tutkinnanjohtaja. Lisäksi ilmoituksessa todettaisiin, että valtakunnansyyttäjänvirasto ja keskusrikospoliisi olisivat toimivaltaisia hoitamaan puitepäätöksen mukaisia tehtäviä, jos asianomaiseen rikosasiaan ei ole määrätty syyttäjää tai sillä ei ole tutkinnanjohtajaa. Edelleen Suomen ilmoituksessa todettaisiin valtakunnansyyttäjänviraston ja keskusrikospoliisin 3 §:n 3 momentin mukainen avustava rooli.

Suomi antaisi lisäksi puitepäätöksen 14 artiklan 1 kohdan mukaisen ilmoituksen niistä kielistä, joilla puitepäätöksen mukaista menettelyä on mahdollinen Suomessa. Ilmoitus vastaisi 15 §:ssä säädettyä. Suomi ilmoittaisi, että puitepäätöksen mukaiseen menettelyyn voidaan käyttää suomen ja ruotsin kielen lisäksi englannin kieltä. Näin ollen Suomen ollessa puitepäätöksen mukaisen yhteydenotto-pyyntöön vastaanottava valtio, tulisi yhteydenotto-pyyntö tehdä suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Lisäksi ilmoituksessa todettaisiin, että Suomi voisi hyväksyä yhteyden-

otot myös muulla kielellä, jos sen käyttämiselle ei ole estettä.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan puitepäätöksen täytäntöönpanoajan päättyessä eli 15 päivänä kesäkuuta 2012. Lain soveltaminen kuitenkin edellä esitetyn mukaisesti edellyttäisi, että myös yksi tai useampi asianomainen jäsenvaltio on pannut puitepäätöksen täytäntöön tai alkanut sitä soveltaa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan muun muassa rikoksen johdosta luovuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu. Tässä esityksessä ei ehdoteta rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen luovuttamista koskevia säännöksiä vaan henkilön luovuttaminen määräytyisi voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Näin ollen esitys ei ole ongelmallinen mainitun perustuslain pykälän kannalta.

Puitepäätöksen ja ehdotetun lain tarkoituksena on saada toiselta jäsenvaltiolta tieto siitä, onko asianomaisessa toisessa jäsenvaltiossa vireillä samaa henkilöä ja samoja toiseikkoja koskeva rinnakkainen menettely. Puitepäätös edellyttää, että mahdollisissa toimivaltaristiriitilanteissa tehtävään yhteydenotto-pyyntöön sisällytetään muun ohessa rikoksesta epäillyn tai syytetyn sekä mahdollisten asianomistajien nimet ja muut tunnistetiedot. Ehdotetun lain 4 §:n 2 momentin, joka sisältää säännöksen puitepäätöksessä edellytettyjen tietojen toimittamisesta, kannalta merkityksellinen on näin ollen perustuslain 10 §:n 1 momentti, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tilanteessa, jossa Suomen toimivaltaiselle tehdään yhteydenotto-pyyntö mahdollisen toimivaltaristiriitilanteen vahvistamiseksi, Suomi saa vastaanottamansa yhteydenotto-pyyntöön mukana puitepäätöksen edellyttämät tiedot, joihin sisältyy muun ohella rikoksesta

epäillyn tai syytetyn henkilötietoja. Tällaisia tietoja ei kuitenkaan Suomessa rekisteröidä vaan toiselta jäsenvaltiolta saatavien tietojen tarkoituksena on yksilöidä se henkilö, jota koskevaa rikosepäilyä tai syytetointa yhteydenottopyyntö koskee. Mainitun perusteella esitys ei ole ongelmallinen perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta.

Perustuslain 21 §:ssä edellytetyn oikeusturvan sekä hyvän hallinnon kannalta keskeisiä ovat ehdotetun lain säännökset asianosai-

sen kuulemisesta, oikeudesta avustajaan sekä muutoksenhakuoikeudesta.

Lakiehdotus ei sisällä perustuslain kannalta ongelmallisia säännöksiä. Ehdotus voidaan näin ollen käsitellä tavallisen lain säätämisen järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä laissa säädetään Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden, jäljempänä *jäsenvaltio*, välisestä yhteistyöstä rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Laissa säädetään lisäksi esitutinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden jäsenvaltioiden välillä.

Tässä laissa säädetyn lisäksi on voimassa, mitä erikseen säädetään tai Suomea sitovissa kansainvälisissä velvoitteissa määrätään.

2 §

Rinnakkaiset menettelyt

Rinnakkaisilla menettelyillä tarkoitetaan sellaisia oikeudenkäyntiä edeltävässä tai oikeudenkäyntivaiheessa kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa vireillä olevia samaa epäiltyä tai syytettyä koskevia rikosoikeudellisia menettelyitä, jotka perustuvat joko osin tai kokonaan samoihin tosiseikkoihin.

2 luku

Tietojenvaihto ja suorat neuvottelut

3 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Tässä luvussa säänneltyjä tehtäviä ovat Suomessa toimivaltaisia hoitamaan asianomaiseen rikosasiaan määrätty syyttäjä tai sen tutkinnanjohtaja. Syyttäjän on ilmoitettava toimivaltaiselle tutkinnanjohtajalle vastaanottamastaan tai tekemästään yhteydenotopyynnöstä. Tutkinnanjohtajan on tehtävä vastaava ilmoitus toimivaltaiselle syyttäjälle.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ja keskusrikospoliisi ovat toimivaltaisia hoitamaan tässä luvussa säänneltyjä tehtäviä, jos asianomaiseen rikosasiaan ei ole määrätty syyttäjää tai sillä ei ole tutkinnanjohtajaa. Valtakunnansyyttäjänviraston on ilmoitettava keskusrikospoliisille vastaanottamastaan yhteydenotopyynnöstä. Keskusrikospoliisin on tehtävä vastaava ilmoitus valtakunnansyyttäjänvirastolle.

Valtakunnansyyttäjänviraston ja keskusrikospoliisin tehtävänä on avustaa toimivaltaista viranomaista tässä luvussa säännellyssä yhteydenpidossa. Lisäksi valtakunnansyyttäjänviraston ja keskusrikospoliisin tehtävänä on avustaa toisen jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen löytymiseksi.

4 §

*Yhteydenottovelvollisuus ja yhteydenotto-
pyynnön sisältö*

Jos toimivaltaisella viranomaisella on perusteltu syy olettaa, että toisessa jäsenvaltiossa on vireillä rinnakkainen menettely, tulee sen ottaa yhteyttä kyseisen jäsenvaltion toimivaltaiseen viranomaiseen rinnakkaisten menettelyjen vahvistamiseksi ja 8 §:ssä tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamiseksi. Neuvottelut voidaan aloittaa ilman yhteydenottomenettelyä, jos toimivaltainen viranomainen on jo saanut tiedon rinnakkaisesta menettelystä muulla tavoin.

Yhteydenottoa koskevaan pyyntöön on sisällytettävä:

- 1) toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot;
- 2) kuvaus pyynnön kohteena olevan rikosoikeudellisen menettelyn tosiseikoista ja olosuhteista;
- 3) rikoksesta epäillyn tai syytetyn sekä mahdollisten asianomistajien nimi ja muut tunnistetiedot;
- 4) rikosoikeudellisen menettelyn käsittelyvaihe;
- 5) tieto siitä, onko rikoksesta epäilty tai syytetty pidätettynä tai vangittuna;
- 6) mahdolliset muut tarpeelliset tiedot.

5 §

*Velvollisuus vastata yhteydenottopyyntöön ja
vastauksen sisältö*

Toimivaltaisen viranomaisen on vastattava toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään yhteydenottopyyntöön.

Jos yhteydenottopyyntö on toimitettu muulle kuin toimivaltaiselle viranomaiselle, tulee tämän toimittaa pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle viipymättä ja ilmoittaa yhteydenottopyynnön siirtämisestä yhteydenottopyynnön lähittäneelle toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Yhteydenottopyyntöä koskevaan vastaukseen on sisällytettävä tieto siitä, onko Suomessa vireillä rinnakkaisia menettelyitä. Jos rinnakkaisia menettelyjä on vireillä, on vastaukseen sisällytettävä lisäksi toimivaltaisen

viranomaisen yhteystiedot sekä tieto rikosoikeudellisen menettelyn käsittelyvaiheesta tai siitä, että asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Vastaukseen voidaan sisällyttää myös muita asiaankuuluvia tietoja.

6 §

Määräaika vastauksen antamiseen

Toimivaltaisen viranomaisen on vastattava 5 §:n mukaisesti toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään yhteydenottopyyntöön tämän ilmoittamassa määräajassa. Jos toimivaltainen viranomainen ei voi vastata yhteydenottopyyntöön määräajassa, sen on viipymättä ilmoitettava toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle syyt siihen sekä määräaika, jonka kuluessa pyyntöön vastataan.

Jos toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen ei ole ilmoittanut määräaika vastauksen antamiselle, yhteydenottopyyntöön tulee vastata viipymättä.

Jos yhteydenottopyynnön kohteena oleva rikoksesta epäilty tai syytetty on vangittuna, yhteydenottopyyntöön tulee vastata kiireellisesti.

7 §

Viestintävälineet

Toimivaltaisen viranomaisen on 4 ja 5 §:n mukaisissa tilanteissa käytettävä kirjallista tai sähköistä viestiä tai muuta tapaa, josta voidaan esittää kirjallinen todiste.

8 §

Neuvotteluvollisuus

Jos rinnakkaisia menettelyitä on vireillä toisessa jäsenvaltiossa, toimivaltaisen viranomaisen on aloitettava neuvottelut kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen kanssa esitutkinnan tai syytetoimien siirtämiseksi kyseisestä jäsenvaltiosta Suomeen tai päinvastoin taikka rikosoikeudellisen menettelyn järjestämiseksi muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Siirtämisen edellytyksistä säädetään tämän lain 3 ja 4 luvussa.

Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava neuvotteluiden aikana toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle vireillä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä toteutetuista merkittävistä toimenpiteistä.

Toimivaltaisen viranomaisen on lisäksi toimitettava neuvotteluiden aikana toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle sen pyytämät tiedot, jos niiden toimittamisella ei vaaranneta kansallista turvallisuutta tai henkilöiden turvallisuutta.

9 §

Yhteisymmärrykseen pääsemiseksi noudatettava menettely

Jos toimivaltaiset viranomaiset eivät ole päässeet 8 §:ssä tarkoitetuissa neuvotteluissa yhteisymmärrykseen rikosoikeudellisen menettelyn siirtämisestä, toimivaltaisen viranomaisen tulee tarvittaessa antaa asia Eurojust-yksikön käsiteltäväksi. Edellytyksenä on, että yksikkö on toimivaltainen käsittelemään kyseisen rikoksen.

Jos 8 §:n mukaisissa neuvotteluissa on päästy yhteisymmärrykseen rikosoikeudellisen menettelyn siirtämisestä Suomeen, toimivaltaisen viranomaisen tulee ilmoittaa menettelyn lopputuloksesta muiden asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille.

3 luku

Esitutinnan tai syytetoimien siirtäminen toisesta jäsenvaltiosta Suomeen

10 §

Suomeen siirtämisen edellytykset

Rikoksesta toisessa jäsenvaltiossa epäiltyä tai syytettyä koskeva esitutkinta tai häneen kohdistuvat syytetoimet voidaan siirtää Suomeen, jos rikoslain (39/1889) 1 luvun mukaiset edellytykset Suomen rikosoikeuden soveltamisesta täyttyvät ja esitutinnan tai syytetoimien siirtämistä voidaan pitää tarkoitukseenmukaisena ottaen huomioon liittymät eri jäsenvaltioihin, asiassa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja

muut olosuhteet. Siirtämisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on 2 luvussa tarkoitettussa neuvottelumenettelyssä päästy yhteisymmärrykseen.

11 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Päätöksen esitutinnan siirtämisestä Suomeen tekee tutkinnanjohtaja saatuaan syyttäjän suostumuksen. Jos rikoksen tutkiminen Suomessa edellyttää rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, syyttäjä päättää esitutinnan siirtämisestä.

Päätöksen syytetoimien siirtämisestä Suomeen tekee syyttäjä.

12 §

Jatkomenettelyyn soveltuva lainsäädäntö

Kun esitutkinta tai syytetoimet on siirretty tämän luvun säännösten mukaisesti Suomeen, sovelletaan menettelyyn, mitä esitutkintalaissa (449/1987) ja muualla laissa säädetään.

4 luku

Esitutinnan tai syytetoimien siirtäminen Suomesta toiseen jäsenvaltioon

13 §

Toiseen jäsenvaltioon siirtämisen edellytykset

Rikoksesta epäiltyä tai syytettyä koskeva esitutkinta tai häneen kohdistuvat syytetoimet voidaan siirtää Suomesta toiseen jäsenvaltioon, jos siirtämistä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon liittymät eri jäsenvaltioihin, asiassa esitettävä näyttö, oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet. Siirtämisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on 2 luvussa tarkoitettussa neuvottelumenettelyssä päästy yhteisymmärrykseen.

Rikosilmoituksen siirrosta säädetään erikseen.

14 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Päätöksen esitutkinnan siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon tekee syyttäjä tutkinnanjohtajan esityksestä. Syytetoimien siirtämisestä päättää syyttäjä.

5 luku

Erinäiset säännökset

15 §

Kielet

Edellä 4 ja 5 §:ssä tarkoitetuissa yhteydenotoissa toiseen jäsenvaltioon on käytettävä asianomaisen jäsenvaltion hyväksymää kieltä. Yhteydenotoissa Suomeen toimivaltainen viranomainen hyväksyy yhteydenoton, jos se on tehty suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Toimivaltainen viranomainen voi hyväksyä yhteydenotot myös muulla kielellä, jos sen käyttämiselle ei muutoin ole estettä.

Edellä 8 §:n tarkoitetussa tilanteessa toimivaltaisen viranomaisen on käytettävä kieltä, josta asianomaisen toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen kanssa on sovittu.

Rikosasian asianosaisella on oikeus saada tieto esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevasta päätöksestä ymmärtämällään kielellä. Tarvittaessa päätöksen tehnyt viranomainen huolehtii esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen kääntämisestä asianosaisen ymmärtämälle kielelle.

16 §

Asianosaisen kuuleminen

Siirrettäessä esitutkinta tai syytetoimet Suomesta toiseen jäsenvaltioon rikosasian asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tekemistä. Kuulemisesta voidaan luopua, jos se aiheuttaa merkittävää viivästystä ottaen huomioon asian laadun, eikä kuulemisella todennäköi-

sesti olisi ratkaisevaa merkitystä esitutkinnan tai syytetoimien siirtämisen edellytyksiä harvittaessa.

Siirrettäessä esitutkinta tai syytetoimet toisesta jäsenvaltiosta Suomeen rikosasian asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskevan päätöksen tekemistä, jos siihen on erityinen syy.

17 §

Oikeus avustajaan

Rikosasian asianosaisella on oikeus käyttää avustajaa 3 ja 4 luvun mukaisessa menettelyssä.

Asianosaisen avustamiseen tämän lain 3 ja 4 luvun mukaisessa menettelyssä sovelletaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 lukua.

18 §

Päätös ja sen tiedoksianto

Esitutkinnan tai syytetoimien siirtämistä koskeva päätös on perusteltava ja siihen tulee liittää ohjeet muutoksenhakua varten. Päätöksessä on lisäksi yksilöitävä se oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaan määräytyvä käräjäoikeus, jolle 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu valitus kyseisessä tapauksessa on tehtävä.

Päätös on annettava rikosasian asianosaiselle tiedoksi postitse tämän ilmoittamaan tai muutoin tiedossa olevaan osoitteeseen, jollei sitä ole annettu tiedoksi muutoin. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun se on annettu postin kuljetettavaksi. Päätökseen on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

19 §

Muutoksenhaku

Rikosasian asianosainen, jota koskeva esitutkinta tai syytetoimet on siirretty toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomesta toiseen jäsenvaltioon, voi saattaa päätöksen kärjä-

oikeuden käsiteltäväksi. Valitus on tehtävä neljäntoista päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Käräjäoikeuden on viipymättä otettava asia käsiteltäväksi.

Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Asia on käsiteltävä istunnossa, jos käräjäoikeus asian tai sen osan selvittämiseksi pitää asian istuntokäsittelyä tarpeellisena taikka jos valittaja sitä vaatii.

Asian käsittelyyn sovelletaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuja säännöksiä.

Käräjäoikeuden 1 momentin mukaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tässä pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estä esitutkinnan tai syytetoimien siirtä-

mistä koskevan päätöksen täytäntöönpanoa, ellei asiaa käsittelevä käräjäoikeus toisin määrää.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan suhteessa sellaiseen jäsenvaltioon, joka on pannut rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta annetun neuvoston puitepäätöksen (2009/948/YOS) täytäntöön.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

III

(Euroopan unionista tehtyä sopimusta soveltamalla annetut säädökset)

EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN VI OSASTOA
SOVELTAMALLA ANNETUT SÄÄDÖKSET

NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS 2009/948/YOS,

tehty 30 päivänä marraskuuta 2009,

rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 31 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan sekä 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottaa huomioon Tšekin tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan, Slovakian tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan aloitteen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen pitää yllä ja kehittää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta.
- (2) Eurooppa-neuvoston 4 ja 5 päivänä marraskuuta 2004 pidetyssä istunnossaan hyväksymässä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden lujittamista Euroopan unionissa koskevassa Haagin ohjelmassa⁽¹⁾ vaaditaan jäsenvaltioita harkitsemaan toimivaltaristiriitoja koskevaa lainsäädäntöä syytetoimien tehokkuuden lisäämiseksi, samalla kun taataan asianmukainen oikeudenkäyttö, jotta saataisiin viimeistelyä kattava toimenpideohjelma rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen panemiseksi täytäntöön.
- (3) Tässä puitepäätöksessä säädettyjen toimenpiteiden tarkoituksena olisi oltava sellaisten tilanteiden ehkäiseminen, joissa eri jäsenvaltioissa on vireillä samaa henkilöä koskevia rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä samojen tosiseikkojen osalta, mikä saattaisi johtaa tuomion antamiseen kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa. Sen vuoksi puitepäätöksellä pyritään ehkäisemään *ne bis in idem* -periaatteen loukkaaminen sellaisena kuin siitä määrätään tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhtei-

sillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-taloussiiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen⁽²⁾ 54 artiklassa, ja siten kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinut.

- (4) Jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kesken olisi käytävä suoria neuvotteluja tarkoituksin päästä yksimielisyyteen tehokkaasta ratkaisusta, jolla on määrä välttää rinnakkaisista menettelyistä johtuvat kielteiset seuraukset sekä kyseessä olevien toimivaltaisten viranomaisten ajan ja voimavarojen hukkaaminen. Tällainen tehokas ratkaisu voisi olla erityisesti rikosoikeudellisten menettelyjen keskittäminen yhteen jäsenvaltioon esimerkiksi rikosoikeudelliset menettelyt siirtämällä. Se voisi olla myös jokin muu toimenpide, joka sallii näiden menettelyjen tehokkaan ja järkevän toteuttamisen, mukaan lukien niihin käytettävän ajan jakaminen, esimerkiksi antamalla asia Eurojustin käsiteltäväksi jos toimivaltaiset viranomaiset eivät pääse asiasta yhteisymmärrykseen. Tältä osin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota todisteiden keräämiseen, johon vireillä olevat rinnakkaiset menettelyt voivat vai-
kuttaa.
- (5) Jos jonkin jäsenvaltion toimivaltaisella viranomaisella on olemassa perusteltu syy olettaa, että rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä on vireillä toisessa jäsenvaltiossa samoja henkilöitä koskevien samojen tosiseikkojen osalta, mikä saattaa johtaa tuomion antamiseen näissä menettelyissä kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa, sen olisi otettava yhteyttä tuon toisen jäsenvaltion toimivaltaiseen viranomaiseen. Ainoastaan yhteyttä ottavan viranomaisen olisi tutkittava, onko tällaista perusteltua syytä olemassa. Perusteltuja syitä voisivat olla esimerkiksi tapaukset, joissa epäilty tai syytetty tuo tietoja antaessaan esille, että samojen tosiseikkojen osalta on vireillä häntä koskevia rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä toisessa jäsenvaltiossa, tai tapaus, jossa toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen keskinäistä oikeusapua koskevasta pyynnöstä käy ilmi mahdollinen tällaisten rinnakkaisten rikosoikeudellisten menettelyjen vireillä olo, tai tapaus, jossa poliisiviranomaiset toimittavat tätä tarkoittavia tietoja.

⁽¹⁾ EUVL C 53, 3.3.2005, s. 1.⁽²⁾ EYV L 239, 22.9.2000, s. 19.

- (6) Toimivaltaisten viranomaisten välisen tietojenvaihtoa koskevan menettelyn olisi perustuttava tiettyjen sellaisten vähimmäistietojen pakolliseen vaihtamiseen, jotka olisi aina annettava. Näiden tietojen olisi erityisesti helpotettava kyseessä olevien henkilöiden sekä rinnakkaisten menettelyjen luonteen tai vaiheen asianmukaisen tunnistamisen varmistamista.
- (7) Toimivaltaisella viranomaisella, johon toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on ottanut yhteyttä, olisi oltava yleinen velvollisuus vastata toimitettuun pyyntöön. Yhteyttä otettava viranomaisista kannustetaan asettamaan määräaika, jonka kuluessa viranomaisen, johon on otettu yhteyttä, olisi mahdollisuuksien mukaan vastattava. Toimivaltaisten viranomaisten olisi koko yhteydenotto-menettelyn ajan otettava täysimääräisesti huomioon sellaisten henkilöiden erityistilanne, jotka ovat vapautensa menettäneinä.
- (8) Toimivaltaisten viranomaisten välisten suorien yhteyksien olisi oltava tällä puitepäätöksellä käyttöön otettavan yhteistyön pääperiaate. Jäsenvaltioilla olisi menettelyä koskevaa kansallista itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen mukaisesti oltava valta päättää, mitkä viranomaiset ovat toimivaltaisia toimimaan tämän puitepäätöksen mukaisesti edellyttäen, että näillä viranomaisilla on toimivalta toimia ja päättää sen säännösten mukaisesti.
- (9) Pyrkimään pääsemään yksimielisyyteen tehokkaasta ratkaisusta, jolla pyritään välttämään kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa toteutettavista rinnakkaisista menettelyistä johtuvat kielteiset seuraukset, toimivaltaisten viranomaisten olisi otettava huomioon, että kukin tapaus on erityislaatuinen ja että kaikki siihen liittyvät tosiseikat ja asiaperusteet olisi otettava huomioon. Yksimielisyyteen pääsemiseksi toimivaltaisten viranomaisten olisi otettava huomioon asiaankuuluvat perusteet, joihin voivat kuulua ne, jotka on julkaistu Eurojustin vuosikertomuksessa 2003 ja jotka on laadittu oikeusalan toimijoiden tarpeisiin, sekä ottaa huomioon esimerkiksi rikoksen pääasiallinen tapahtumapaikka, paikka jolla suurin osa vahingoista on aiheutunut, epäillyn tai syytetyin olinpaikka ja mahdollisuus varmistaa hänen luovuttamisensa muille lainkäyttöalueille, epäiltyjen tai syytettyjen kansalaisuus tai asuinpaikka, epäiltyjen tai syytettyjen merkittävät edut, asianomistajien ja todistajien merkittävät edut sekä todistajien hyväksyttävyyttä tai mahdollinen viivästyminen.
- (10) Toimivaltaisten viranomaisten velvollisuus aloittaa suorat neuvottelut yhteisymmärrykseen pääsemiseksi tämän puitepäätöksen mukaisesti ei saisi estää tällaisten suorien neuvottelujen käynnistä Eurojustin avustuksella.
- (11) Mitään jäsenvaltiota ei olisi velvoitettava luopumaan lainkäyttövallasta tai käyttämään sitä, jollei se niin halua. Niin kauan kuin rikosoikeudellisten menettelyjen keskitämisestä ei ole päästy yhteisymmärrykseen, jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten olisi voitava jatkaa rikosoikeudellisia menettelyjä jokaisen sellaisen rikoksen osalta, joka kuuluu niiden kansallisen lainkäyttövallan piiriin.
- (12) Koska tämän puitepäätöksen nimenomaisena tarkoituksena on ehkäistä tarpeettomia rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä, jotka saattaisivat johtaa *ne bis in idem* -periaatteen loukkaamiseen, sen soveltamisesta ei saisi johtua sellaista ristiriitaa toimivallan käytössä, jota ei muuten syntyisi. Yhteisellä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella olisi syytepakon periaate, joka koskee useiden jäsenvaltioiden prosessioikeutta, ymmärrettävä ja sitä olisi sovellettava siten, että sen katsotaan täyttyvän, kun mikä tahansa jäsenvaltio huolehtii tiettyä rikosta koskevista syytetoimista.
- (13) Jos on päästy yhteisymmärrykseen rikosoikeudellisten menettelyjen keskittämisestä yhteen jäsenvaltioon, toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen olisi toimittava tätä yhteisymmärrystä vastaavalla tavalla.
- (14) Koska Eurojust soveltuu erityisen hyvin avustamaan toimivaltaristiriitojen ratkaisussa, asian antaminen Eurojustin käsiteltäväksi olisi oltava tavanomainen toimenpide silloin, kun ei ole ollut mahdollista päästä yhteisymmärrykseen. Olisi pantava merkille, että Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi 28 päivänä helmikuuta 2002 tehdyn neuvoston päätöksen 2002/187/YOS⁽¹⁾ (Eurojust-päätös), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna Eurojustin vahvistamisesta 16 päivänä joulukuuta 2008 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2009/26/YOS⁽²⁾, 13 artiklan 7 kohdan a alakohdan mukaan Eurojustille on tiedotettava tapauksista, joissa on ilmennyt tai todennäköisesti ilmenee toimivaltaristiriitoja, ja tapaus voidaan siirtää Eurojustin käsiteltäväksi milloin tahansa, jos vähintään yksi suoriin neuvotteluihin osallistuva toimivaltainen viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi.
- (15) Tämä puitepäätös ei vaikuta rikosoikeudenkäynnin siirtämisestä 15 päivänä toukokuuta 1972 Strasbourgissa allekirjoitetun Euroopan neuvoston yleissopimuksen mukaisiin menettelyihin eikä rikosoikeudenkäynnin siirtämisestä koskeviin muihin jäsenvaltioiden välisiin järjestelyihin.
- (16) Tästä puitepäätöksestä ei saisi aiheutua aiheetonta hallinnollista rasitetta tapauksissa, joissa ongelmiin, joihin sillä puututaan, on helposti saatavilla sopivampia ratkaisuvaihtoehtoja. Siksi tilanteissa, joissa jäsenvaltioiden välillä on olemassa joustavampia välineitä tai järjestelyjä, niitä olisi sovellettava ensisijaisina tähän puitepäätökseen nähden.

⁽¹⁾ EYVL L 63, 6.3.2002, s. 1.⁽²⁾ EUVL L 138, 4.6.2009, s. 14.

- (17) Tässä puitepääatöksessä annetaan ainoastaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja suoria neuvotteluja koskevat säännökset, eikä se sen vuoksi vaikuta yksilöiden oikeuteen esittää, että heitä koskevan syytteenpanon olisi tapahduttava heidän omalla tai jollakin toisella lainkäyttöalueella, jos tällainen oikeus on olemassa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
- (18) Poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta 27 päivänä marraskuuta 2008 tehtyä neuvoston puitepääatöstä 2008/977/YOS⁽¹⁾ olisi sovellettava niiden henkilötietojen käsittelyyn, jotka on vaihdettu tämän puitepääatöksen nojalla.
- (19) Jäsenvaltioita rohkaistaan kielijärjestelyä koskevan ilmoituksen antamisen yhteydessä sisällyttämään siihen vähintään yksi Euroopan unionissa yleisesti käytetty kieli, joka ei ole asianomaisen jäsenvaltion virallinen kieli.
- (20) Tässä puitepääatöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan erityisesti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja periaatteita,

ON TEHNYT TÄMÄN PUITEPÄÄTÖKSEN:

1 LUKU

YLEISET PERIAATTEET

1 artikla

Tavoite

1. Tämän puitepääatöksen tavoitteena on tiivistää edelleen kahden tai useamman rikosoikeudellisia menettelyjä toteuttavan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä oikeudenkäytön tehokkuuden ja asianmukaisuuden lisäämiseksi.
2. Tämän tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on
 - a) ehkäistä tilanteita, joissa saman henkilön osalta on vireillä rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä eri jäsenvaltioissa samojen tosiseikkojen osalta, mikä saattaa johtaa menettelyyn lopulliseen päättämiseen kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa *ne bis in idem* -periaatetta loukaten; sekä
 - b) päästä yhteisymmärrykseen tehokkaasta ratkaisusta, jolla vältetään tällaisista rinnakkaisista menettelyistä johtuvat kielteiset seuraukset.

⁽¹⁾ EUVL L 350, 30.12.2008, s. 60.

2 artikla

Kohde ja soveltamisala

1. Edellä 1 artiklassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tässä puitepääatöksessä määritellään puitteet
 - a) menettelylle, jota noudattaen jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset ottavat yhteyttä toisiinsa varmistuakseen siitä, onko samaa henkilöä koskevien samojen tosiseikkojen osalta on vireillä rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä;
 - b) suorien neuvotteluin tapahtuvalle tietojenvaihdolle kahden tai useamman sellaisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välillä, jotka toteuttavat rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä samaa henkilöä koskevien samojen tosiseikkojen osalta, jos nämä viranomaiset ovat jo tietoisia rinnakkaisista rikosoikeudellisista menettelyistä, tarkoituksin päästä yhteisymmärrykseen tehokkaasta ratkaisusta, jolla pyritään välttämään tällaisista rinnakkaisista menettelyistä johtuvat kielteiset seuraukset.
2. Tätä puitepääatöstä ei sovelleta menettelyihin, jotka kuuluvat perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16 päivänä joulukuuta 2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003⁽²⁾ 5 ja 13 artiklan soveltamisalaan.

3 artikla

Määritelmät

Tässä puitepääatöksessä tarkoitetaan

- a) 'rinnakkaisilla menettelyillä' sekä oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa että oikeudenkäyntivaiheessa olevia rikosoikeudellisia menettelyjä, jotka ovat vireillä kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa samaa henkilöä koskevien samojen tosiseikkojen osalta;
- b) 'toimivaltaisella viranomaisella' oikeusviranomaista tai muuta viranomaista, joka on jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti toimivaltainen toteuttamaan tämän puitepääatöksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut toimet;
- c) 'yhteyttä ottavalla viranomaisella' jäsenvaltion toimivaltaista viranomaista, joka ottaa yhteyttä toisen jäsenvaltion toimivaltaiseen viranomaiseen vahvistaakseen rinnakkaisien menettelyjen vireilläolon;
- d) 'viranomaisella, johon on otettu yhteyttä' toimivaltaista viranomaista, jota yhteyttä ottanut viranomaisen on pyytänyt vahvistamaan rinnakkaisien menettelyjen vireilläolon.

⁽²⁾ EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1.

4 artikla

Toimivaltaisten viranomaisten määrittäminen

1. Jäsenvaltioiden on määritettävä toimivaltaiset viranomaiset tavalla, joka edistää viranomaisten välisen suoran yhteydenpidon periaatetta.

2. Kunkin jäsenvaltion on 1 kohdan mukaisesti ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle, mitkä viranomaiset ovat sen lainsäädännön nojalla toimivaltaisia toimimaan tämän puitepäätöksen mukaisesti.

3. Sen estämättä, mitä 1 ja 2 kohdassa säädetään, kukin jäsenvaltio voi, jos sen sisäisen järjestelmän rakenne sitä edellyttää, nimetä yhden tai useamman keskusviranomaisen vastaanamaan 5 artiklan mukaisten tietopyyntöjen hallinnollisesta lähettämisestä ja vastaanottamisesta ja/tai avustamaan toimivaltaisia viranomaisia neuvotteluprosessissa. Jäsenvaltioiden, jotka haluavat käyttää mahdollisuutta nimetä yksi tai useampi keskusviranomainen, on ilmoitettava siitä neuvoston pääsihteeristölle.

4. Neuvoston pääsihteeristö saattaa 2 ja 3 kohdan nojalla saamansa tiedot kaikkien jäsenvaltioiden ja komission saataville.

2 LUKU

TIETOJENVAIHTO

5 artikla

Yhteydenottovelvollisuus

1. Jos jonkin jäsenvaltion toimivaltaisella viranomaisella on perusteltu syy olettaa, että toisessa jäsenvaltiossa on vireillä rinnakkaisia menettelyjä, sen on otettava yhteyttä kyseisen toisen jäsenvaltion toimivaltaiseen viranomaiseen rinnakkaisten menettelyjen vireilläolon vahvistamiseksi, jotta voidaan aloittaa 10 artiklassa säädetty suoravaihtelu.

2. Jos toimivaltainen viranomainen, johon on otettava yhteyttä, ei ole yhteyttä ottavan viranomaisen tiedossa, tämän on suoritettava kaikki tarpeelliset tiedustelut, myös Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteiden välityksellä, saadakseen kyseisen toimivaltaisen viranomaisen yksityiskohtaiset tiedot.

3. Yhteydenottomenettelyä ei sovelleta, jos rinnakkaisia menettelyjä toteuttavat toimivaltaiset viranomaiset ovat jo saaneet tietoja näiden menettelyjen vireilläolosta jollain muulla tavalla.

6 artikla

Vastausvelvollisuus

1. Viranomaisen, johon on otettu yhteyttä, on vastattava 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti tehtyyn pyyntöön yhteyttä ot-

tavan viranomaisen ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa tai, jos määräaika ei ole ilmoitettu, ilman aiheutonta viivytystä, ja ilmoitettava yhteyttä ottavalle viranomaiselle, onko sen jäsenvaltiossa vireillä rinnakkaisia menettelyjä. Tapauksissa, joissa yhteyttä ottava viranomainen on ilmoittanut viranomaiselle, johon on otettu yhteyttä, että epäily tai syytetty on pidätetty tai tutkintavankeudessa, jälkimmäisen viranomaisen on käsiteltävä pyyntö kiireellisenä.

2. Jos viranomainen, johon on otettu yhteyttä, ei voi toimittaa vastausta yhteyttä ottavan viranomaisen asettamassa määräajassa, sen on viivymättä ilmoitettava yhteyttä ottavalle viranomaiselle syyt siihen sekä määräaika, jonka kuluessa se toimittaa pyydetty tiedot.

3. Jos viranomainen, johon yhteyttä ottava viranomainen on ottanut yhteyttä, ei ole 4 artiklan mukaisesti toimivaltainen viranomainen, sen on toimitettava tietopyyntö ilman aiheutonta viivytystä toimivaltaiselle viranomaiselle ja ilmoitettava tästä yhteyttä ottavalle viranomaiselle.

7 artikla

Viestintävälineet

Yhteyttä ottavien viranomaisten ja viranomaisten, joihin on otettu yhteyttä, on käytettävä viestinnässään mitä tahansa välinettä, josta voidaan esittää kirjallinen todiste.

8 artikla

Pyynnössä annettavat vähimmäistiedot

1. Yhteyttä ottavan viranomaisen on pyyntöä 5 artiklan mukaisesti esittäessään annettava seuraavat tiedot:

- a) toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot;
- b) kuvaus tosiseikoista ja olosuhteista, jotka ovat kyseisten rikosoikeudellisten menettelyjen kohteena;
- c) epäillyn tai syytetyn ja mahdollisten asianomistajien asiaan kuuluvat henkilöllisyystiedot;
- d) rikosoikeudellisessa menettelyssä saavutettu vaihe; ja
- e) tieto epäillyn tai syytetyn mahdollisesta pidätyksestä tai tutkintavankeudesta.

2. Yhteyttä ottava viranomainen voi toimittaa jäsenvaltiossaan vireillä olevista rikosoikeudellisista menettelyistä asian kannalta merkityksellisiä lisätietoja, esimerkiksi tietoja tässä valtiossa esiin tulleista vaikeuksista.

9 artikla

Vastauksessa annettavat vähimmäistiedot

1. Viranomaisen, johon on otettu yhteyttä, 6 artiklan mukaisesti antamaan vastaukseen on sisällytettävä seuraavat tiedot:

- a) onko tai onko ollut vireillä rikosoikeudellisia menettelyjä joidenkin tai kaikkien samojen tosiseikkojen osalta kuin niiden, jotka ovat yhteyttä ottavan viranomaisen tietopyynnössä tarkoitettujen rikosoikeudellisten menettelyjen kohteena, ja onko osallisena sama henkilö;

jos a alakohtaan vastataan myönteisesti:

- b) toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot; ja
- c) näissä menettelyissä saavutettu vaihe tai, jos lopullinen tuomio on annettu, tämän lainvoimaisen päätöksen luonne.

2. Viranomaisen, johon on otettu yhteyttä, voi toimittaa asiankuuluvia lisätietoja rikosoikeudellisista menettelyistä, jotka ovat tai ovat olleet vireillä sen jäsenvaltiossa, erityisesti tietoja rikosoikeudellisten menettelyjen kohteena tuossa valtiossa olevista, asiaan liittyvistä tosiseikoista.

3 LUKU

SUORAT NEUVOTTELUT

10 artikla

Velvollisuus aloittaa suorat neuvottelut

1. Jos todetaan, että rinnakkaisia menettelyjä on vireillä, asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on aloitettava suorat neuvottelut päästäkseen yhteisymmärryksen tehokkaasta ratkaisusta, jolla pyritään välttämään tällaisista rinnakkaisista menettelyistä johtuvat kielteiset seuraukset ja joka voi tarvittaessa johtaa rikosoikeudellisten menettelyjen keskittämiseen yhteen jäsenvaltioon.

2. Niin kauan kuin suoria neuvotteluita käydään, asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava toisilleen kaikista merkittävistä prosessuaalisista toimenpiteistä, joita ne ovat menettelyissä toteuttaneet.

3. Suorien neuvottelujen kuluessa niihin osallistuvien toimivaltaisten viranomaisten on, aina kun se on kohtuudella mahdollista, vastattava näihin neuvotteluihin osallistuvien muiden toimivaltaisten viranomaisten esittämiin tietopyyntöihin. Jos toimivaltainen viranomaisen pyytää toista toimivaltaista viranomaista toimittamaan sellaisia tietoja, jotka voivat haitata kan-

sallisia turvallisuussetuja tai vaarantaa henkilöiden turvallisuuden, tätä ei kuitenkaan vaadita toimittamaan tällaisia tietoja.

11 artikla

Yhteisymmärryksen pääsemiseksi noudatettava menettely

Kun jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset aloittavat jotain tapausta koskevat suorat neuvottelut yhteisymmärryksen pääsemiseksi 10 artiklan mukaisesti, niiden on otettava huomioon tapausta koskevat tosiseikat ja asiaperusteet sekä kaikki merkittävissä pitämänsä tekijät.

12 artikla

Yhteistyö Eurojustin kanssa

1. Tällä puitepäättöksellä täydennetään Eurojust-päätöstä sen soveltamista rajoittamatta.

2. Jos yhteisymmärryksen ei ole voitu päästä 10 artiklan mukaisesti, asianomaisten jäsenvaltioiden minkä tahansa toimivaltaisen viranomaisen on tarvittaessa annettava asia Eurojustin käsiteltäväksi, jos Eurojust on toimivaltainen Eurojust-päätöksen 4 artiklan 1 kohdan nojalla.

13 artikla

Menettelyjen lopputuloksesta ilmoittaminen

Jos 10 artiklan mukaisissa suorissa neuvotteluissa on päästy yhteisymmärryksen rikosoikeudellisten menettelyjen keskittämisestä yhteen jäsenvaltioon, tämän jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava yhden tai useamman muun jäsenvaltion asianomaisille toimivaltaiselle viranomaiselle menettelyjen lopputuloksesta.

4 LUKU

YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

14 artikla

Kielet

1. Kunkin jäsenvaltion on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristöön talletettavassa ilmoituksessa, mitä unionin toimielinten virallisia kieliä voidaan käyttää 2 luvun mukaisessa yhteydenottomenettelyssä.

2. Toimivaltaiset viranomaiset voivat sopia käyttävänsä mitä tahansa kieltä 10 artiklan mukaisissa suorissa neuvotteluissaan.

*15 artikla***Suhde muihin oikeudellisiin välineisiin ja järjestelyihin**

1. Sikäli kuin muut oikeudelliset välineet tai järjestelyt mahdollistavat tämän puitepäätöksen tavoitteiden laajentamisen tai edistävät sen menettelyn yksinkertaistamista tai helpottamista, jonka mukaisesti kansalliset viranomaiset vaihtavat tietoja rikos-oikeudellisista menettelyistään, aloittavat suorat neuvottelut ja pyrkivät pääsemään yhteisymmärrykseen tehokkaasta ratkaisusta, jolla pyritään välttämään rinnakkaisista menettelyistä johtuvat kielteiset seuraukset, jäsenvaltiot voivat

a) jatkaa tämän puitepäätöksen voimaan tullessa voimassa olevien kahden- tai monenvälisten sopimusten tai järjestelyjen soveltamista;

b) tehdä kahden- tai monenvälisiä sopimuksia tai järjestelyjä tämän puitepäätöksen tultua voimaan.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut sopimukset ja järjestelyt eivät missään tapauksessa saa vaikuttaa suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka eivät ole niiden osapuolia.

*16 artikla***Täytäntöönpano**

Jäsenvaltioiden on 15 päivään kesäkuuta 2012 mennessä toteutettava tarvittavat toimenpiteet tämän puitepäätöksen säännösten noudattamiseksi.

Jäsenvaltioiden on 15 päivään kesäkuuta 2012 mennessä toimittava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle kirjallisina ne säännökset, joilla jäsenvaltioiden tästä puitepäätöksestä aiheutuvat velvoitteet saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä.

*17 artikla***Kertomus**

Komissio toimittaa 15 päivään joulukuuta 2012 mennessä Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan, missä määrin jäsenvaltiot ovat noudattaneet tätä puitepäätöstä, ja johon on liitetty tarvittaessa säädösehdotuksia.

*18 artikla***Voimaantulo**

Tämä puitepäätös tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Tehty Brysselissä 30 päivänä marraskuuta 2009.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

B. ASK